



## Initiatie in de bijbel

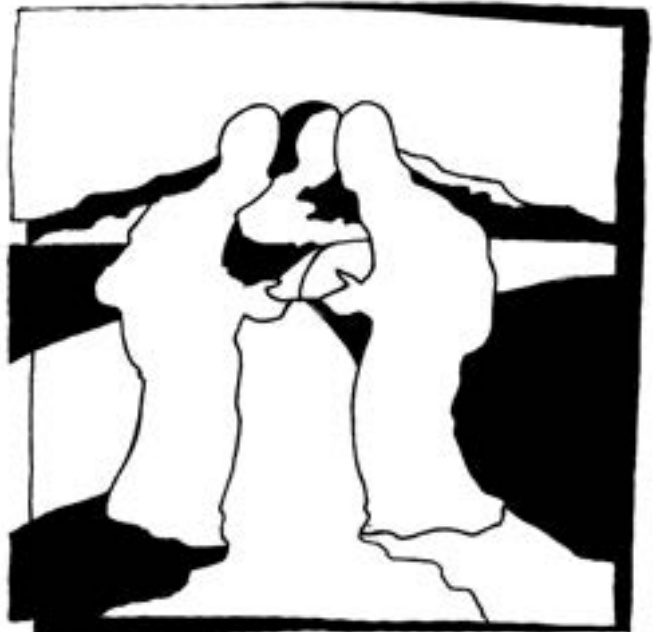
Pol Hendrix

**S**OMMIGE mensen geloven dat de bijbel\* de antwoorden bevat op al hun vragen. Niet dus! Integendeel: de bijbel stelt meer vragen dan hij beantwoordt! Dat is nu juist de sterkte van dit 'boek': het stelt ons die vragen die ons gaande houden, zoekende op onze geloofsweg. Omdat we die weg best niet in ons eentje begaan, is het (begeleid) samenkomen rond de bijbel een aanrader. Zoiets doe je op zondagen in de kerk of in bijbelgroepen of in groepen voor (volwassenen-)catechese. Wie zich heel onzeker voelt aangaande de bijbel kan in deze schriftelijke 'basiscursus' voor beginners kennismaken met enkele basisinzichten. Vragen of bedenkingen mag u altijd insturen.

*\*: Ik spel 'bijbel' principieel zonder hoofdletter. Je kan zeggen dat 'De Bijbel' de titel is van een boek, maar het begrip bijbel reikt voor mij verder dan dat. Daarenboven wekt de hoofdletter onterechte schroom op.*

### INHOUD

2	Drempelvrees Een heilig boek?
3	<b>We slaan de bijbel open</b>
4	De canon van de bijbel
5	<b>Sleutels voor het bijbellezen</b> Werkelijkheden
6	De werking van het verhaal
7	Betekeningen
8	Verkondiging
9	Levensbeginsels
11	<b>De verschijningsverhalen</b>
15	<b>Historisch overzicht</b>
18	<b>Marcus, het oudste evangelie</b>
22	<b>Bijbel en gebed</b>
26	Slotgedachte



# Drempelvrees

De bijbel is als een mooi, oud gebouw, een gebouw dat de meesten wel weten staan, waar ze al eens hebben voorgestaan of bewonderend omheen gelopen. Het is een bouwwerk waar je niet op uitgekeken geraakt. Je bent blij dat het er is en je bent fier dat het deel uitmaakt van jouw cultuur en geloofswereld. Maar misschien ben je er nog niet binnen geweest. Regelmatig door een venster naar binnen gegluurd, maar je kon niet veel zien omdat het te donker was binnen? Of je hebt over het interieur al zeker veel horen vertellen door meneer pastoor in zijn homilie? Maar toch niet de moed gehad om aan te bellen en zelf een kijkje te gaan nemen? Misschien weet je niet wanneer er rondleidingen zijn of je kent de gids niet ...

Het gebouw van de bijbel staat er nog steeds omdat er altijd mensen zijn geweest die het behoud ervan ter harte hebben genomen. En zoals dit voor elk (oud) gebouw geldt, is ook hier de beste manier om het te bewaren, het te bewonen! Om er thuis te kunnen komen, is het dan aangewezen om je er eerst even in te laten rondleiden. Dan pas ontdek je de ware betekenis van dit gebouw en wil je niet anders dan er in te verblijven. Dan valt de angst of minstens de schroom weg die velen nog hebben als het om dat 'heilige' boek gaat. Het bijbelse interieur is wondermooi, je raakt er niet op uitgekeken, maar naargelang je het beter leert kennen, ga je over van 'nergens aankomen' naar 'erdoor geraakt worden'. En het is een gebouw met vele kamers: je verveelt je er nooit. Je kan er natuurlijk ook in verloren lopen, maar je komt er zoveel goed volk tegen dat je telkens weer terecht komt ...

## Een heilig boek?

Is de bijbel een 'heilig' boek? Ja en nee, al naargelang wat je onder 'heilig' verstaat. Het is mijn overtuiging dat enkel God heilig is en wij geen dingen of mensen als heilig zouden mogen beschouwen (*zie verder bij het scheppingsverhaal*). Daartegenover staat echter de vaststelling dat tegenwoordig weinig nog heilig is en dus veel waardevols voorwerp van spot wordt. Het is niet goed te denken dat de bijbel 'maar' een boek is, dat het 'maar' woorden zijn. De woor-



den van de bijbel zijn waardevol genoeg om ze te lezen en te herlezen, te verstaan en te doen. En vooral om er rond samen te komen. We doen dat in de liturgie en in de catechese en met name ook in bijbelgroepen. Samen de bijbel lezen heeft grote voordelen, zeker in een tijd waarin het geloof als een private aangelegenheid wordt beschouwd, alsof je in je eentje kan geloven!

We moeten er wel rekening mee houden dat de bijbel heel uiteenlopend wordt geïnterpreteerd binnen de grote diversiteit van christelijke denominaties en ieder meent natuurlijk dat zijn verstaan het enige juiste is! Vooraleer ergens bij aan te sluiten, vergewis jezelf van de signatuur van de groep en of deze aansluit bij je eigen geloofsverstaan en wereldbeeld. In de voorliggende notities zal je alvast niet lezen dat de woorden van de bijbel rechtstreeks van God komen (zelfs niet onrechtstreeks), maar wel dat zij uiting zijn van het worstelen van een volk (aanvankelijk het joodse en later ook de christelijke gemeenten) met zijn/hun relatie met de ene God en hoe zij de aanwezigheid van deze God in hun leven hebben ervaren. Tenslotte zijn de invloeden van omringende culturen duidelijk merkbaar in deze bundel geschriften, die toch vooral dienstbaar zijn aan de identiteit van een volk. Zo is ook de Koran schatplichtig aan de bijbel en bedoeld om de Arabische stammen tot één coherent volk te maken. Zowel bij joden, christenen als moslims zien we waar fundamentalistische interpretaties toe kunnen leiden! Dát er van de bijbel misbruik kán gemaakt worden, mag echter geen reden zijn om hem opzij te schuiven. Dat is het kind met het badwater weggoien ...



## We slaan de bijbel open

### Welke bijbel

De titelpagina vertelt je wellicht al over welke 'versie' van de bijbel het gaat. Is het een volledige (katholieke) bijbel (mét de zgn. 'deuterocanonieke boeken') of een protestantse of gaat het om de 'Nieuwe Bijbelvertaling' die oecumenisch gebruikt wordt. In welk jaar is jouw bijbel uitgegeven, niet onbelangrijk als je ervan uitgaat dat recentere vertalingen in principe correcter of leesbaarder zijn dan de voorgaande. Elke vertaling heeft natuurlijk haar eigen klemtonen. Zo zullen de protestantse Statenvertaling of Naardense vertaling voorrang geven aan wat er feitelijk staat in het Hebreeuwse of Griekse origineel, terwijl de Willibrordvertaling of de Nieuwe meer aandacht hebben om wat wordt bedoeld om te zetten naar ons denken en taalaanvoelen. Elke vertaling blijft natuurlijk 'maar' een vertaling, waarbij bv. het poëtische of hoe het klinkt wat verloren gaat. Sommige uitgaven zijn eerder hertalingen en zetten volledig in op verstaanbaarheid. Vaak gaat het ook om een selectie teksten uit de bijbel. Het is natuurlijk wel zo dat niet alles in de bijbel evenveel doorweegt als het erom gaat je eigen spiritualiteit te laven aan de bijbelse bron.



### Inhoud

De bijbel is een collectie uiteenlopende geschriften, waarvan je de volledige lijst (canon) terugvindt op volgende bladzijde. Deze ordening is in elke (katholieke) bijbel dezelfde. Naast de feitelijke bijbelboeken vindt je meestal nog meer informatie, zoals een uitvoerige inleiding, die ik je kan aanraden. Meestal is ook elk boek voorzien van een eigen inleiding. Sommige edities beschikken ook over voetnoten en verwijzingen in de marge. Daarin vind je extra informatie over een bepaald vers of woord en verwijzingen naar andere bijbelplaatsen met een identieke of verwante inhoud. Achteraan vind je soms nog extra achtergrondinformatie, tijdstabel, kaartjes, maten en gewichten, registers, ...

### Gebruik

Wanneer naar bijbelteksten wordt verwezen, worden deze met afkortingen en getallen weergegeven. Bv. [Joh 20,19-31](#). Dat betekent dan: het evangelie volgens Johannes, hoofdstuk 20, verzen 19 tot 31. Het is immers zeer praktisch dat in de bijbel elk hoofdstuk en elk vers genummerd is. Hoe de namen van de bijbelboeken worden afgekort, vind je ook hierna in de canon.

Uiteraard bestaan er heel wat boeken en websites die je behulpzaam kunnen zijn, maar ook hier weer: denk aan de signatuur ervan! Aanbevolen zijn zeker [rkbijbel.nl](#) en [vlaamsebijbelstichting.be](#) die je verder wegwijs kunnen maken.

# De canon van de bijbel

## OUDE TESTAMENT

### Pentateuch of Tora

Gn	Genesis ('In het begin')
Ex	Exodus ('Namen')
Lv	Leviticus ('Hij riep')
Nu	Numeri ('In de woestijn')
Dt	Deuteronomium ('Woorden')

### Historische boeken

Joz	Jozua
Re	Rechters
Rt	Ruth
1S	1 Samuël
2S	2 Samuël
1K	1 Koningen
2K	2 Koningen
1Kr	1 Kronieken
2Kr	2 Kronieken
Ezr	Ezra
Neh	Nehemia
Tob	Tobit
Jdt	Judit
Est	Ester
1Mak	1 Makkabeeën
2Mak	2 Makkabeeën

### Didactische boeken (wijsheidsliteratuur)

Job	Job
Ps	Psalmen
Spr	Spreuken
Pr	Prediker
Hl	Hooglied
W	Wijsheid
Sir	Wijsheid van Jezus Sirach

### Profetische boeken

Js	Jesaja
Jr	Jeremia
Kl	Klaagliederen
Bar	Baruch
Ez	Ezechiël
Da	Daniël
(kleine profeten:)	
Hos	Hosea
Jl	Joël
Am	Amos
Ob	Obadja
Jon	Jona
Mi	Micha
Nah	Nahum
Hab	Habakuk
Sef	Sefanja
Hag	Haggai
Zach	Zacharia
Mal	Maleachi

## NIEUWE TESTAMENT

### Evangelieën

Mt	Matteüs
Mc	Marcus
Lc	Lucas
Joh	Johannes

Hnd Handelingen van de apostelen  
of Tweede boek van Lucas

### Brieven van Paulus

Rom	Brief aan de christenen van Rome
1Kor	Eerste brief aan de christenen van Korinte
2Kor	Tweede brief adcv Korinte
Gal	Brief aan de Galaten
Ef	Brief adcv Efeze
Fil	Brief adcv Filippi
Kol	Brief adcv Kolosse
1Tess	Eerste brief adcv Tessalonica
2Tess	Tweede brief adcv Tessalonica
Tit	Brief aan Titus
Film	Brief aan Filemon
Heb	Brief aan de Hebreëen

### Katholieke brieven

Jak	Brief van Jakobus
1Pe	Eerste brief van Petrus
2Pe	Tweede brief van Petrus
1Joh	Eerste brief van Johannes
2Joh	Tweede brief van Johannes
3Joh	Derde brief van Johannes
Jud	Brief van Judas

Op Apocalyps of Openbaring van Johannes



*Er is een oude joodse wijsheid die zegt: "God openbaart zich niet enkel in de zwarte lettertjes van de Schrift, maar evengoed in het wit dat ertussen staat". Als je zwart op wit leest wat er staat, dan kan je met de bijbel mensen doodslaan. Daarom moeten we ook tussen de regels kunnen lezen en we moeten de veelkleurige waarheid áchter de woorden willen horen. God is immers niet in woorden te vatten.*

## Sleutels voor het bijbellezen

Om te beginnen moeten wij ons realiseren dat wij in onze moderne cultuur heel veel waarde hechten aan wetenschappelijke correctheid, aan feiten en bewijzen, aan wat écht is en dus geen illusie is of een loze droom. In de tijden van de bijbel was men daar niet zo mee bezig. Vandaar trouwens dat er zoveel verschillen zijn tussen de evangeliën, zodat wij ons afvragen: "Maar wat is er nu van aan? Wie heeft er nu gelijk?" Heeft het laatste avondmaal nu plaatsgevonden op donderdag of op vrijdag? Voor ons is dat belangrijk want wij willen niets wijsgemaakt worden. In die lijn van denken, kan ik er nog een vraag aan toevoegen: "Is er wel een laatste avondmaal geweest?" En zo kunnen we alles wat in de evangeliën staat geschreven in vraag stellen. Of worden wij als goede gelovigen verondersteld die vragen niet te stellen en dus goedgelovigen te zijn? ... U voelt aan dat we nog altijd op de welkommat staan die voor de voordeur ligt. Het wordt tijd dat we onze voeten vegen en binnengaan!

### Werkelijkheden



Waar gaat het om in de bijbel? Het gaat om werkelijkheden. Dat is de eerste sleutel. Nu kunnen we binnengaan. De werkelijkheid die wij kennen is – zo geloven wij – slechts een klein deel van de hele werkelijkheid waarvan wij mogen deel uitmaken. God kan je niet herleiden tot dat kleine stukje werkelijkheid dat wij kunnen kennen. God is altijd groter dan wij denken – daarom 'geloven' wij ook! Is er nog sprake van geloof als we ook dat willen herleiden tot wat we kunnen grijpen en begrijpen? Is er niet veel meer tussen hemel en aarde, zoals men dat weleens zegt? De bijbel betreft

werkelijkheden die verder reiken of dieper zo je wil. De bijbelse verhalen zijn niet historisch correct of wetenschappelijk verantwoord, zij zijn veel meer; zij reiken werkelijkheden aan. In dat verband kunnen we dit joodse verhaal over het Verhaal lezen.



Men heeft de verhalenverteller van Dubno\* eens gevraagd: "Waarom bezit een verhaal toch zo 'n kracht en heeft het verhaal zo 'n sterke uitwerking op mensen?" De verhalenverteller van Dubno heeft daarop geantwoord: "Ik zal jullie dit uitleggen aan de hand van een verhaal". En dit is het verhaal dat hij vertelde:

"De Waarheid trok eens rond, geheel naakt zoals zijn moeder hem ter wereld had gebracht, en niemand wilde hem in huis toelaten. Wie hem bij toeval tegenkwam probeerde hem van schrik te ontlopen ... Toen nu de Waarheid zo in zijn bittere nood rondtrok, stuitte hij op het Verhaal. En het Verhaal ging gekleed in mooie kleren met schitterende kleuren. Het Verhaal vroeg: "Zeg mij, mijn Rabbi, waarom loop je hier zo terneergeslagen rond door de straten?" Toen antwoordde de Waarheid: "Het gaat slecht met mij, broeder, ik ben al oud, zeer oud en niemand wil iets met mij te maken hebben".

Toen sprak het Verhaal: "Niet omdat je oud bent, hebben de mensen je niet lief. Uitgerekend ik ben ook zeer oud, echter hoe ouder ik word, hoe meer de mensen van mij gaan houden. Ik zal je alleen een geheim over de mensen vertellen. Zij houden alleen van dingen die opgesmukt en een beetje vermomd zijn. Ik zal je zulke kleren als de mijne lenen en je zult zien dat de mensen ook jou lief zullen hebben".

De Waarheid heeft toen de raad van het Verhaal opgevolgd en zich verkleed in kleren van het Verhaal. Vanaf dat moment gaan de Waarheid en het Verhaal hand in hand en de mensen houden van hen allebei."

\*: De Dubner Maggid was de bijnaam van Jacob ben Wolf Kranz. Hij leefde van 1741 tot 1804 en was al vanaf vroege leeftijd geliefd en bekend vanwege zijn grote vertelkunst.

**"De bijbelse verhalen zijn niet historisch correct of wetenschappelijk verantwoord, zij zijn veel meer; zij reiken werkelijkheden aan."**

## De werking van het verhaal

Zoals dat gaat met verhalen kan je er verschillende niveaus in onderscheiden. En ook al hoor je ze meerdere keren, ze kunnen telkens anders klinken, omdat jij zelf verandert en de situatie waarin je je bevindt anders is. In elk geval gaat het in al deze verhalen en andere bijbelteksten om werkelijkheid. Als wij dat woord zien staan dan worden wij aangezogen door dit stukje: werke-LIJK-heid. "Is dat écht gebeurd?" vragen wij dan en daarmee zeggen we eigenlijk: dat is dus voorbij – een lijk! Maar als een jood dit woord ziet staan dan valt hem meteen dit stukje op: WERKelijkheid. Voor hem is de werkelijkheid iets dat werkt, iets dat op mij inwerkt, wat mij iets doet uitwerken, iets dat nu nog gebeurt. Een verhaal is niet MAAR een verhaal en dus niet waar. Een verhaal bevat veel meer waarheid dan welk koud feit ook.

Wij zijn een beetje gehandicapt door de wijze waarop wij met taal omgaan, zowel woorden als beelden als welke taalvorm dan ook. Het zijn maar woorden, zeggen wij algauw. En we gebruiken ze dan ook kwistig en oppervlakkig. In het Hebreeuws heeft het woord nog daadkracht. Terwijl voor ons woord en daad twee totaal verschillende dingen zijn – "geen woorden maar daden!" – bestaat daarvoor in het Hebreeuws één woord: DABAR.

De verhalen in de bijbel zijn dan ook meer dan verhaaltjes. Dit zijn geen verhaaltjes voor het slapengaan. Het zijn verhalen voor het opstaan! Als je je realiseert hoe in die tijd het schrift nog nauwelijks bestond – je had het spijkerschrift uit Mesopotamië en de hiërogliefen in Egypte – en hoe de overlevering uitsluitend gebeurde door het mondeling overdragen, door middel van verhalen, liederen, gedichten, dan kan je toch wel begrijpen dat in zo 'n cultuur het verhaal een veel diepgaander betekenis had dan in onze tijd, in onze cultuur, waar het verhaal nog louter ontspanning is.

Vertellers zetten eeuwenlang de mondelinge tradities voort waaraan wij een groot deel van onze kennis van mythen, ook van de bijbel, te danken hebben. De kunst van het navertellen van eeuwenoude verhalen die beginnen met "er was eens ..." is in onze westerse cultuur bijna geheel verloren gegaan. Maar

in het verleden en in de zogezegde primitieve wereld hebben mensen nood aan vergezichten, nood aan droombeelden, geschonken door grote leraren als Zarathoestra, Mozes, Jezus of Mohamed. Deze levenskennis wordt opnieuw, in hun situatie, verteld door dorpszieners en sjamanen. Gepassioneerd luisteren toeschouwers naar deze verhalen uit een ver verleden. Terwijl wij denken dat alleen de toekomst geldt en wat voorbij is ons niet aangaat, hebben deze mensen behoefte om zicht te krijgen op hun oorsprong. Wanneer het leven hard is en onrechtvaardig en toekomst onzeker is, hunkert men naar verhalen, naar woorden die je toezeggen: 'Dit is niet Gods droom', naar woorden van bevrijding. Verhalen zijn dan geen sprookjes, maar verhelderende wijsheid, gegroeid uit eeuwenlange ellende.

Het zijn zulke eeuwenoude verhalen, gegroeid tussen de Nijldelta en de Tigris, die Israël beluisterde, herwerkte en nieuwe vormen gaf vanuit een eigen geloofsaanvoelen. Het oeroude verhaal van Gods



zorgzame regenboog, als oproep om trouw te zijn aan de wereld. Het verhaal van de eerste mensen-moord werd het verwijtende verhaal van Kaïn, "jij bent wél de hoeder van je broeder". En altijd was het de woestijn die diepte gaf aan elk verhaal. Wanneer zieners en profeten van lieverlede de ellende moesten delen met het gewone volk, dan groeide het

geloof in JHWH, en het verlangen om écht mens te zijn.

Doorheen deze verhalen beluisterden Judeeërs ook dat de echte ontmoeting met God niet gebeurt in brandoffers en in de tempel. Dat God geen voorkeur had voor bepaalde kleur, ras of stand. Maar dat JHWH nabij is in elk gebroken hart.

**"Ik ben JHWH die woont in den hoge, maar ook in het geslagen en diep vernederd gemoed: Ik geef nieuw leven aan de vernederde mens, nieuw leven aan het geslagen hart" (Gn 28,13).**

## Betekenenissen



In de bijbel gaat het niet om feiten, maar wel om betekenissen. Iets staat niet in de bijbel vermeld omdat het waar gebeurd is, maar omdat het betekenis heeft. De bijbel is geen proces verbaal, maar een verbaal proces! De bijbel spreekt woorden om daden op te wekken. Geen woorden omdat ze schoon klinken, of omdat we er politiek voordeel mee kunnen halen, of om er een ander mee op een dwaalspoor te brengen. Verhalen in de bijbel geven in de eerste plaats betekenissen door, betekenissen die geloofsuitspraken, geloofsgetuigenissen en liefdesverklaringen zijn. Enkele voorbeelden ...

### *a. datums*

Neem nu de datum (of het moment) van het laatste avondmaal. Van Joh 18,28 kunnen we afleiden dat het 'laatste avondmaal' op 'Witte Donderdag' en Jezus' dood op 'Goede Vrijdag' valt, het moment dat de joden het paasmaal vieren. Bij de synoptische evangelisten echter valt het 'laatste avondmaal' samen met het Joodse paasmaal (vgl. Mt 26,17; Mc 14,12; Lc 22,7). Johannes verschuift alles met opzet een dag naar voor. We weten dat die vrijdagnamiddag in en rond de tempel de lammeren werden geslacht die 's avonds voor het paasmaal dienden ... En hoe noemt Johannes de doper Jezus in het Johannes-evangelie? "Daar is het Lam van God, degene die de zonde van de wereld wegneemt" (1,29)! Het slachten van het paaslam = het slachten van Jezus. Daarenboven doorsteekt enkel bij Johannes een soldaat de zijde van Jezus (19,34). Ook het paaslam werd met een vlijmscherp mes in het hart gestoken om het te doden zoals het ritueel was voorgeschreven. Vers 33 komt overigens eveneens overeen met dit ritueel! Niet zomaar een datum dus, maar een betekenis, een geloofsbetekenis, een liefdesverklaring.

Een ander voorbeeld: waarom geneest Jezus graag op sabbat?

Niet om uit te dagen, of om te pesten, maar hij wil genezen, helen = heel maken. Dat moet juist de betekenis van sabbat zijn: een dag om terug heel te worden, wat gebroken is terug heel maken. En wat doen wij tegenwoordig op zondag? In plaats dat dit de dag van de eenheid, van de heelmaking is, is het het feest van de ver-veel-ing geworden! Rusten (Fr.: reposer) is juist herstellen: de juiste dingen terug op de juiste plaats zetten! ...

### *b. plaatsbepalingen*

Neem nu de 'zaligsprekingen' die in Mt 5,1-9 op de berg worden uitgesproken (begin van de 'bergrede'). Maar in het evangelie volgens Lucas (6,17) daalt Jezus af naar een vlak terrein, dus in de vlakke, om daar zijn zaligsprekingen te doen. Waar was het nu te doen: op de berg of in de vlakke?

Misschien kunnen we dan denken: dat is niet zo belangrijk, het gaat tenslotte om de inhoud. Toch heeft de plaatsbepaling haar betekenis. Zo is het Matteüs-evangelie opgebouwd rond vijf redevoeringen, waarmee de evangelist verwijst naar de vijf boeken van Mozes (de Tora). En associëren wij Mozes niet met de berg waar hij de tien geboden ontving?!

Waarom gebeurt het dan bij Lucas in de vlakke? Omdat bij Lucas een berg de plek is waar wordt gebeden! Bij Lucas wordt Jezus ook niet op de berg bekoord, zoals bij Mt en Mc. In de plaats daarvan staat er: "daarop voerde de duivel hem omhoog". Ga zo ook maar eens na waar de leerlingen naartoe moeten na Jezus' dood, volgens de verschillende evangelisten ...

### *c. namen*

Personen hebben in de bijbel geen naam omdat die 'schoon klinkt', maar omdat die betekenis heeft. Neem nu Isaak. De naam YIT-SAHAQ betekent 'Hij heeft gelachen'. Nu lezen we in Genesis 17,15-17 en 18,10-15 dat Abraham en Sara lachen als reactie op de aankondiging dat zij op hun hoge leeftijd nog een zoon zullen krijgen. (Terloops bij 17,16,20: 'zegenen' heeft altijd met vruchtbaarheid te maken.) De boodschap die van Isaak uitgaat is: als God iets belooft, lach Hem dan niet uit. Denk niet dat het onmogelijk is, want voor God is niets onmogelijk (18,14). Het is God die het laatst lacht!

Vergelijk met de aankondiging van de geboorte van Johannes de doper: Lc 1,13vv.36v – "voor God is niets onmogelijk" ...

Je kan zelf de betekenis van andere namen in de bijbel opzoeken ...

### *d. getallen*

Typisch bijbelse getallen zijn ondermeer 12 en 40. Deze getallen zijn verbonden met Exodus: de twaalf stammen van Israël en de veertig jaar in de woestijn. Het Marcusevangelie is sterk verbonden met Exodus, vooral van hoofdstukken 1 tot 8. Terwijl Mozes veertig jaar in de woestijn doorbracht, verblijft Jezus veertig dagen in die woestijn. Mozes en het volk trekken door de Rietzee en ontvangen man-

na als brood in de woestijn. Jezus wandelt over het water en geeft overvloedig brood op een eenzame plaats aan zovele mensen. Er waren twaalf korven overschot, die door twaalf apostelen werden opgehaald, verwijzingen naar de twaalf stammen. M.a.w. voor alle stammen is er woord en brood ... En waarom was het meisje in Mc 5,42 twaalf jaar ...?

Zoek ook het getal 3 eens op in de bijbel. Het opstaan op de derde dag vinden we bv. al bij Hosea 6. Het getal 3 is in de bijbel het getal van de hemel, terwijl 4 het getal van de aarde is.

En om ook eens een groot getal te noemen: 144.000. Heel populair bij de Getuigen van Jehova, weet u misschien wel uit ervaring! Zij hebben immers gelezen in Op 7,4 dat enkel de 144.000 getekenden gered zullen worden. Zij hebben echter ongelijk. 144 is immers  $12 \times 12$ . Alle stammen  $\times$  alle stammen = iedereen (vgl. Ex 12,7-14.) ...

### *e. inclusies*

De evangelisten besteedden veel aandacht aan de opbouw van hun evangelie en van de verschillende onderdelen ervan. Zij waren onderlegd in de kunst van de retoriek. Zij maakten daar gebruik van om ook door de vorm iets van de boodschap over te brengen. Een van de eenvoudigste middelen die ze gebruikten zijn de 'inclusies' die ontstaan door een zgn. concentrische structuur (een a-b-a-schema). Dikwijls vinden we in het midden van zo 'n inclusie de kern van de boodschap. Vooral Marcus staat er bol van. Zowel het evangelie in zijn geheel is een inclusie als de onderdelen en daar weer onderdelen van ...



**Bijbel moet men niet toepassen op vandaag. Hij moet alleen maar vandaag worden opgelegd! Alle bijbelverhalen zijn immers al verkondiging!**

## Verkondiging



De bijbel is geen brute geschiedschrijving. Het is altijd verkondiging. Nu heeft men nogal de mond vol van actualisatie; het evangelie moet vertaald worden naar vandaag 'toe'. Evenwel, bijbel moet men niet toepassen op vandaag. Hij moet alleen maar vandaag worden opgelegd! Alle bijbelverhalen zijn immers al verkondiging! Het komt er alleen maar op aan ze goed te verstaan. Daar ligt nu het probleem, al is het geen nieuwe uitdaging. Denken we maar aan de toren van Babel (Gn 11,1vv). Babel doet Joden denken aan het werkwoord BALAL = verwarren. Het gaat om de grootheidswaanzin van de mensen. De broederschap tussen de mensen is weg. Men sprak een andere taal, men verstond elkaar niet meer. De mensen liepen met hun hoofd in de wolken; ze zagen elkaar dus niet meer staan! Lucas kwam hierop terug in Handelingen (2,1vv): mensen komen uit achttien verschillende streken. Ze spreken verschillende talen, maar hebben dezelfde geest: ze verstaan elkaar. Dus: wil men elkaar verstaan, dan moet men dezelfde geest/inspiratie leren. Willen we de boodschap van de bijbel verstaan, moeten we haar geest te pakken krijgen.

### *Wat verstaan we van Jezus die de storm stilt?*

In Mc 4,35vv stilt Jezus de storm met een woord. In Mc 6,45vv stilt hij de storm door erop te lopen, hij loopt a.h.w. het water onder de voet.

Water kan in de bijbel twee betekenissen hebben. Het kan symbool van leven zijn, als het in een waterput zit of in een irrigatiekanaal in een woestijnstreek. Maar het kan ook symbool zijn van ondergang, van dood, zeker als het in beweging is; denken we maar aan overstroming, aan storm op zee ...

In Gn 1,2 staan de wateren voor zinloosheid, leegte, chaos (en daarboven zweefde de Geest!). In Psalm 18 is water de woonplaats van de dood. In Psalm 107 (23-31) stilt God een storm op zee, die hier staat voor nood en angst. Als Marcus dus zegt dat Jezus over het water loopt, dan bedoelt hij daarmee dat hij – en al zijn volgelingen – onder de voet lopen: de leegte, de zinloosheid, de chaos, het kwaad, de nood, tot zelfs de dood. Dát is de verkondiging!

Terug bij Mc 4,35vv lezen we hoe het verhaal begint met de opdracht 'laten we oversteken', 'vaar naar de overkant'. Na veertig jaar woestijn komen de Israëlieten aan de Jordaan en wat ligt er aan de overkant?



Het beloofde land! Beloofde land betekent in de bijbel:

- TSEDAKA (gerechtigheid) (wat meer is dan rechtvaardigheid);
- SJALOOM (vrede, geluk, vervulling);
- CHESED (barmhartigheid, liefde, genade, vrijheid, bevrijding);
- EMUNA (waarheid, trouw blijven aan, vertrouwen op, fundament). 'Amen' komt hiervan, dus zeggen we: 'daar vertrouw ik zozeer op dat ik er mijn leven op bouw'.

Dit alles maakt samen wat Jezus bedoelt met het Rijk Gods. Dát is de overkant, daar moeten we heen. Maar als we dat doen, dan zal het ook in ons leven stormen. De krachten van het water zullen zich ertegen verzetten. Maar daartegen zegt Marcus: je moet geen angst hebben, maar volhouden, dan heb je pas een basis om te hopen. Jezus had trouwens nog maar pas gesproken over de zaaier, de kracht van het zaad, het mosterdzaadje: wij krijgen de opdracht om het zaad te strooien van gerechtigheid, liefde, vrede en waarheid.

En dan steken ze van wal 'bij het vallen van de avond'. Marcus laat wel meer plaatsvinden op dit tijdstip (1,32; 11,19; 14,12) en niet toevallig, het gaat telkens om een uitzichtloze situatie, die toch niet uitzichtloos blijkt. Het gaat dus niet om een tijdstip, maar om verkondiging!

Marcus schrijft dit kort na de vervolgingen door keizer Nero. De christenen zitten in crisis, zijn alle zekerheden kwijt. "Raakt het u niet dat wij vergaan?" roepen zij uit. Maar tegenover die angst plaatst Marcus (v.40) het geloof. Twijfel en geloof hangen samen. "Wie is hij toch?". Een ware christen is iemand die de angst onder de voet loopt. Al doende wat hij deed (naar de overkant varen) ontdek je "wie hij is"!

In Mc.6,45vv lezen we hoe de leerlingen zich bij het vallen van de avond (tussen 18 en 21 uur) midden op het meer bevinden, maar bij de vierde nachtwake (tussen 1 en 3 uur) zijn ze nog niets vooruitgeraakt! Straffe wind! Eigenlijk herschrijft Marcus Exodus en Jezus is de nieuwe Mozes. Vergelijk Ex 1 en Mc 3: Dit zijn de namen ... Vergelijk Mc 6 en Ex 14 (tocht door de Rietzee). Je vindt er vijf parallellen:

1. de hele nacht (Ex 14,21)
2. hevige wind (v.21) (oosten = van God, bevrijdend)

3. gevaar, midden in de zee (v.27) (met hun paarden, niet geliefd in de bijbel, daarop zitten autoritaire mensen; dienende mensen zitten op ezels (bv. Zach 9,9))

4. morgenwake (v.24)

5. vrees niet (v.13). "Ik ben het. Vrees niet," zegt Jezus. Dit is Gods naam! Lees Dt 32,39: Ik ben het en ik alleen ben God. Wij mogen dus niet zelf God zijn en anderen oordelen, of andere goden zoeken!

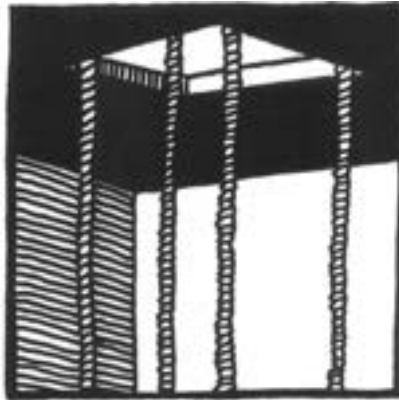
### Analogie

Met het oog op verkondiging is een handig hulpmiddel de analogie. Een voorbeeld.

In Mc 2,1-12 geneest Jezus een lamme en wij vragen ons af: wat moet ik daarmee? Dus zeg je tegen jezelf: zoals Jezus een lamme geneest, zo moeten wij lammen genezen. Daarbij komen dan de vragen naar boven: wie zijn die lammen en hoe doen we dat concreet? Zo wordt Jezus ons tot voorbeeld voor een bepaald ethisch verantwoord gedrag en een sociaal engagement.

Maar deze medaille heeft nog een keerzijde. Want dit is niet de enige analogie. We kunnen immers ook zeggen: zoals Jezus een lamme geneest, zo geneest hij ook mij van mijn verlamming. Hiermee begeven we ons op het terrein van mijn persoonlijke spiritualiteit. Hoe beleef ik mijn geloof? Wie is Jezus voor mij? Ben ik bereid om genezen te worden?

We mogen niet zeggen dat die tweede analogie belangrijker is dan die eerste of omgekeerd. Maar het is misschien wel logisch om je eerst af te vragen hoe je zelf genezen wordt vooraleer je hals-overkop anderen gaat genezen. Beide gaan samen op, net zoals Maria en Marta, zoals ora et labora, zoals strijd en inkeer, zoals geloof zonder de liefdewerken geen waarachtig geloof kan zijn.



### Levensbeginsels



Mensen denken na over de fundamente van hun leven. Bijbelse schrijvers maken van deze beginsels beginpunten, ze schuiven ze dus naar voor. Het tijdsdenken van de bijbel is dan ook niet te vergelijken met het onze. Voor ons is 'gisteren' voorbij en 'morgen' moet nog komen. In de bijbel vormen verleden, heden en toekomst een eenheid. De bijbel vertelt niet wat er in het verleden is gebeurd, waardoor het geschiedenis wordt maar wel over wat er gebeurt en te gebeuren staat. De bij-

belse geschiedenissen zijn gebeurtenissen die nieuw leven willen mogelijk maken, het zijn 'geboortenissen'.

De ballingschap is voor de joden een heel belangrijke gebeurtenis in hun geschiedenis geweest. Daar stootten zij op het belang van hun wortels, hun identiteit. En zo zagen zij dat zij zich onderscheidden van de Babyloniërs door dat zij besneden waren en sabbat vierden. Dat vonden zij fundamenteel en dus werd dat naar voor geschoven. De instelling van de besnijdenis tot bij Abraham (Gn 17,10-14) en de instelling van de sabbatsrust zelfs tot in het scheppingsverhaal.

Laten we bij dat scheppingsverhaal even stilstaan. Hoe begint dat? Met 'in den beginne' = BERESJIT < resjit = begin < rosh = hoofd, eigenlijk 'van hoofde aan' (Latijn: IN PRINCIPIO). Het gaat over hoofdzaken (principes) en niet over hoe het allemaal is begonnen. Het gaat om het besef dat wij geschapen wezens zijn en geen goden. Dat God iets nieuws is begonnen en van ons verwacht dat we het verder zetten. Het begrip 'begin' is in het joodse denken fundamenteel, zoals trouwens ook het woordje 'nieuw' voor christenen (nieuwe hemel en nieuwe aarde, bekleed u met de nieuwe mens, nieuwe wijn in nieuwe zakken, ...). Er is en blijft daarbij een duidelijk onderscheid tussen de Schepper en het geschapene. Eigenlijk is dit het onderscheid tussen het sacrale en het profane. Bij heidense en natuurgodsdiensten is er nogal wat heilig: mensen, bomen, koeien, rivieren, bergen, huisjes ... Maar in de joods-christelijke godsdienst(en) is enkel God heilig. Weet u dat de eerste christenen vervolgd werden wegens atheïsme?

God is iets begonnen. Wat is onze taak? Verder zetten wat Hij begonnen is. God heeft ons op eigen benen gezet. Dat is een grondwet, charter van de menselijke vrijheid. Wij moeten ons met deze aarde bezighouden, met al haar problemen en conflicten, en niet knusjes bijeen gaan zitten met de Heer in ons midden!... Wie God zoekt, zoekt hem binnen deze wereld. Bij de hemelvaart van Jezus kijken de leerlingen naar de hemel, maar: "Galileeërs, wat staan jullie toch naar de hemel te kijken?" (Hnd 1,11). Nee, zij moeten getuigen van hem "in Jeruzalem en in heel Judea en Samaria en tot het uiteinde van de aarde" (Hnd 1,8). En op het einde van het Marcus-evangelie krijgen de leerlingen de opdracht naar Galilea te gaan, "daar zul je hem zien, zoals hij jullie heeft gezegd" (Mc 16,7).

Wij halen onze motivaties, onze zingeving, onze gedragscode niet uit de natuur maar bij God. Als wij het gelaat van God willen zien, dan moeten wij maar naar het gelaat van onze medemens zien. Die mens is niet God maar is wel naar zijn beeld geschapen en draagt het goddelijk appel in zich. Als we weten dat we het goddelijke/heilige niet binnen dat kleine stukje werkelijkheid moeten zoeken dat we kennen (de schepping, de mensenwereld) dan kunnen we verstaan wat er wordt bedoeld in Lv 19,2: 'Wees heilig, zoals JHWH uw God heilig is.' God heeft ons op eigen benen gezet, ruimte van leven gegeven, grond onder de voeten (zegt het scheppingsverhaal) ...

Terug naar het begin. Wat zien we na 'Beresjit' staan? 'tohoe wa bohoe': de aarde was woest en leeg. 'Tohoe wa bohoe' betekent zoveel als leegte, onbewoonbaar en wordt daarom nogal eens meer als 'woestijn' vertaald. In Dt 32,10 wordt het omschreven als 'een woestijn waar de eenzaamheid huult'. Een toestand zonder referentiepunten, zonder aangegeven richting, zonder toekomst, zonder zin. Een mooie verwijzing hiernaar vinden we in Js 45,18vv. Later wordt dit 'tohoe wa bohoe' gelijkgesteld met 'de wateren'. In het joods-christelijke denken gaat het negatieve altijd aan het positieve vooraf, mét de keuze om het negatieve achter ons te laten en te groeien naar het positieve. Dat is dus heel iets anders dan terug te verlangen naar wat vroeger was, wanneer we even in crisis zitten en dus niet meer geloven in het Rijk Gods waarvan het kenmerk is dat het 'komende' is.

En de roeach van God zweefde over de wateren: de geest, de levengevende adem, de wind. Zie ook Ps 104,29v.

**Bij heidense en natuurgodsdiensten is er nogal wat heilig: mensen, bomen, koeien, rivieren, bergen, huisjes ... Maar in de joods-christelijke godsdienst(en) is enkel God heilig. Weet u dat de eerste christenen vervolgd werden wegens atheïsme?**

## Verrijzenisgeloof

Als de eerste christenen zich afvragen: wat is de kern, het levensbeginsel van ons geloof, dan is hun antwoord dat Jezus van Nazaret, de Christus, Zoon van God, de dood heeft overwonnen. Hij is verrezen! Wat doen zij dan? Zij schuiven dit verrijzenisgeloof naar voor!

Zo zijn dan ook de evangeliën – voor christenen overigens heel de bijbel – te lezen vanuit dit verrijzenisgeloof. Dat hebben de evangelisten immers willen verkondigen. Bij Marcus vinden we dat eerst terug in hfst.9: de gedaanteverandering: “dit is mijn liefste zoon, luister naar hem”. En dan in 1,9-12: het doopsel van Jezus: “Jij bent mijn liefste zoon, jij bent een man naar mijn hart”.

Matteüs en Lucas die zo ‘n vijftien jaar later schrijven, doen dit in andere omstandigheden dan Marcus en actualiseren Marcus. Zo schrijft Matteüs voor joodse christenen die zich afvragen of zij toch niet beter jood waren geble-

ven. En Lucas schrijft tegen het ongeduld voor het terugkomen van Jezus op het einde der tijden in. Beiden vonden zij dat dit naar voor schuiven van Jezus als levensbeginsel niet voldoende was. Zij zeggen: Christus was al zoon van God bij de ontvan-genis (Mt 1; Lc 1). En Johannes, die nog later schrijft, vindt dat dit nog niet genoeg naar voor geschoven is en schuift het naar het begin van de bijbel: “in den beginne ...” (Joh 1). Het gaat dus om verrijzenisgeloof, niet om het vooraf bestaan!

Zo zijn de kindsheidverhalen geschreven in apoc-lyptische taal: met Kerstmis vier-en wij de verrijzenis van een volwassene die een boeiend leven heeft geleid en die men kapot heeft gemaakt en NIET de ge-boorte van een kind!



*(Voor bovenstaande sleutels heb ik ruim gebruik gemaakt van een cursus exegese van wijlen Clem Debouw C.Ss.R.)*

## De verschijningsverhalen in de enge zin van het Woord

Geen van de vier evangelisten geeft een objectief verslag van Jezus' leven, spreken en handelen. Het zijn dan ook vier verschillende weergaven, elk met een eigen stijl, eigen accenten, eigen chronologie, eigen lezersdoelgroep. Ook de omstandigheden waarin het evangelie tot stand kwam speelt een rol. Hoe dan ook, het is duidelijk dat geen van de vier evangelisten de bedoeling had een biografie te schrijven op basis van historisch vorsingswerk. Wat zij als hun opdracht zagen was om Jezus te verkondigen, om aan de geloofsgemeenschap te vertellen wie die Jezus was, dat hij de messias was, dat hij een unieke relatie had tot de enige God. Hun vertrekpunt was dan ook Pasen, het geloofsfeit dat Jezus verrezen is. De Jezus over wie zij schrijven is dan ook de verrezen Jezus. In de brede zin van het woord zijn de evangeliën als zodanig een geheel van verschijningsverhalen. Toch vinden we in het Nieuwe Testament verhalen die zich situeren na Jezus' dood, waarin leerlingen Jezus 'zien'. Dit zijn dan de ver-

schijningsverhalen in de enge zin van het woord. Die vormen het onderwerp van deze paragraaf.

### Leessleutels

Het oudste evangelie (Marcus) onderscheidt zich op dit vlak omdat het geen verschijningsverhalen bevat.\* Kijkt u het na dan zal u nochtans merken dat de laatste paragraaf van dit evangelie (16, 9vv) als titeltje heeft 'Verschijningen van Jezus', maar hier hebben we te maken met een toevoeging uit de tweede eeuw, die in vele handschriften overigens ontbreekt. Bij nader onderzoek blijkt dit een collage van fragmenten uit de andere evangelieboeken. Dit gezegd zijnde, willen we toch het Marcusevangelie in dit opzicht niet naast ons neer leggen, want het oudste evangelie reikt ons hier juist een leessleutel aan die onmisbaar is.

Wanneer de vrouwen het lege graf ontdekken ontmoeten zij daar een jongeling die hen een belangrijke mededeling doet: "Schrik niet. U zoekt Jezus van Nazaret, die gekruisigd is. Hij is tot leven gewekt, hij is niet hier. Kijk, hier is de plaats waar ze hem hadden neergelegd. Maar ga tegen zijn leerlingen en tegen Petrus zeggen: 'Hij gaat u voor naar Galilea. Daar zult u hem zien, zoals hij u heeft gezegd.'" (16,6v). En ook al begint de jongeman met de woorden 'schrik niet', toch is de eerste reactie van de vrouwen dat zij uit angst wegluchten en niemand hierover iets vertellen (16,8). Zo eindigt het Marcus-evangelie, maar daar is het gelukkig niet bij gebleven ...

Wat deze jongeman in het witte kleed hier vertelt, geeft in zo weinig woorden zo veel weer van de zin van heel dit evangelie en van Jezus messias, dat voor een bespreking hiervan deze paragraaf ruim onvoldoende is. Toch wil ik proberen om de hierin vervatte leessleutel voor de verschijningsverhalen eruit op te diepen.

Wat onze ogen moet openen is het werkwoord 'zien'. "Daar zult u hem zien," zegt de jongeman, "zoals hij u heeft gezegd". De verschijning wordt a.h.w. aangekondigd. Jezus had het aan zijn leerlingen beloofd in 14,28: "Na mijn opwekking zal ik jullie voorgaan in Galilea". Tegen een groepje Galileeërs wordt gezegd dat de verrezen Jezus met hen zal zijn daar waar zij wonen en werken, in hun eigen leefwereld. De door de dood verbroken relatie zal worden hersteld, zo wordt hier beloofd. Daar waar zij Jezus een voorgangersrol geven in hun leven, zal hij bij hen blijven zoals een herder bij zijn schapen. Hij laat hen niet in de steek. En als hij dat tot zijn leerlingen zegt, dan zegt hij dat ook tot ons vandaag. Ook in onze levenssituatie gaat hij ons voor, als wij hem tenminste willen zien!

Dit 'willen' is ook een kwestie van 'kunnen'. Zijn wij, moderne westerlingen, nog in staat om Jezus te zien of andere werkelijkheden die verder reiken dan het meetbare? Is ons denkkader breed genoeg opdat er ook plaats is voor dat wat wij 'symbolisch denken' noemen. De term 'symbool' wekt bij velen trouwens meteen weerstanden op, omdat men de draagwijdte van het symbool onderschat. Men zegt: het is 'maar' een symbool. Terwijl het symbool juist een veel diepere werkelijkheid omvat dan het aardse, tijdelijke, menselijke, ... Eigenlijk zijn wij niet in staat om over geloven en geloofswerkelijkheden te spreken als wij niet kunnen 'symbolisch denken'. Dit wil niet zeggen dat we moeten gaan bijstuderen om dit te leren,

maar eerder dat we een aantal dingen moeten 'afleren'. Het onderwijs heeft als verdienste dat de meeste mensen toegang hebben gekregen tot heel wat kennis, wat hen mondig maakt, een stem geeft in deze samenleving. Aan het leren symbolisch denken wordt echter geen aandacht geschonken. De studievakken die de mogelijkheid daartoe in zich dragen worden dan nog sterk beperkt (zoals godsdienst en kunst). Hoeveel volwassen (?) mensen bidden en tekenen nog steeds als kinderen? Waarom? Omdat hun opvoeding terzake op die leeftijd gestopt is!... Theoloog en psychoanalyticus Eugen Drewermann beschrijft in een van zijn boeken het volgende voorval:

"Na een lezing kwam er eens een priester naar mij toe en zei: 'Meneer Drewermann, ik zou u willen vragen: Geloof u in de wonderen van Jezus?' Ik zeg: 'Beste confrater, ik geloof natuurlijk in de wonderen van Jezus'. 'Nee,' zegt hij, 'bij u wil ik dat heel precies weten. Geloof u bijvoorbeeld dat Jezus over het water heeft gelopen?' Ik zeg: 'Ja, ik geloof dat Jezus over het water heeft gelopen'. 'Ik vraag u nogmaals,' zegt hij, 'bedoelt u dat werkelijk of symbolisch?' Toen zei ik: 'Nu weet ik niet meer waar u naar vraagt, want ik geloof dat de religieuze werkelijkheid alleen maar symbolisch is. Het is de enige die echt werkt'."

*(Een ruimte om te leven', Meinema, 1992, blz. 66).*

Dit illustreert hoe zelfs theologisch gevormden hun perceptie van de werkelijkheid, zelfs de geloofswerkelijkheid beperken tot het waarneembare en meetbare. Hoe kunnen wij van de verrezen Jezus getuigen en tegelijk alle verhalen over hem klasseren onder 'waar gebeurd' in de enge zin van het woord. Dat geeft naar mijn gevoel werkelijk een ENGE zin aan het WOORD ...!

Laten wij nu deze sleutels gebruiken om de verschijningsverhalen te laten spreken.

*(\*: Mc 9 kan wel als een verschijningsverhaal worden beschouwd, maar laten we hier buiten beschouwing omdat het door Mt en Lc wel wordt overgenomen, maar het bij hen niet als zodanig functioneert.)*

**"Ik geloof dat de religieuze werkelijkheid alleen maar symbolisch is. Het is de enige die echt werkt."**

## De collectie

Als we hier spreken over de verschijningsverhalen in de enge zin van het woord, over welke verhalen hebben we het dan concreet? Laat me ze even opsommen.

### MATTEUS:

28,16-20 op een berg in Galilea

### LUCAS:

24,13-35 de Emmaüsgangers

24,36-49 Jezus eet gebakken vis

24,50-51 'hemelvaart'

### JOHANNES:

20,11-18 de tuinman

20,19-23 zonder Tomas

20,26-29 met Tomas

21,1-25 aan het meer

### HANDELINGEN:

1,1-12 'hemelvaart'

(9,1-9 de roeping van Paulus)

Al deze verhalen beschrijven een ontmoeting van één of meerdere personen met de verrezen Jezus. Hun reactie is er stevast een van verbazing en vertwijfeling. Hoe zou je zelf zijn?... Van de kant van Jezus is er daartegenover steeds een opdracht. Zijn 'verschijning' is dus nooit vrijblijvend, maar houdt altijd een zending in. Hetzelfde kan je zeggen van Oudtestamentische verschijningsverhalen. Want ook in het OT krijgen we nogal wat verschijningen te verwerken. Maar ook daar gebeurt dit in functie van een opdracht of zending die iemand meekrijgt.

Indien we deze verschijningsverhalen zouden beschouwen als historische feiten, hoe zouden we dan nog oor hebben naar wat zij als boodschap in zich dragen? En die boodschap is juist zo rijk. Zoals ik nu bij enkele van deze verhalen probeer kort toe te lichten.

### *Matteüs' slot (Mt 28,16-20)*

Dit is een hemelvaartverhaal zonder hemelvaart! Enkel Lucas beschrijft een fysische hemelvaart met wolken die hem aan het gezicht onttrekken. Hoe Jezus hier uit het oog verdwijnt, wordt niet door Matteüs beschreven. Hij geeft wel de plaats aan van het gebeuren: de berg in Galilea die Jezus hun had aangewezen. We denken dan aan de berg van de zaligsprekingen, waar Jezus' onderricht begon. Hier krijgen de leerlingen de opdracht om alle volkeren te onderrichten. De berg verwijst ook naar de Sinaï en

Mozes en Jezus' woorden 'Ik ben met jullie' klinken als een echo van de godsnaam 'Ik-zal-er-zijn'. De eerste zin die Jezus uitspreekt doet denken aan het visioen van Daniël (Dan 7,13v) en vat de betekenis van Pasen samen. Dan zendt Jezus zijn leerlingen op weg om te dopen en het onderricht van Jezus – samengevat in de vijf grote redevoeringen van het Matteüsevangelie – voort te zetten. Tenslotte maakt hij duidelijk dat dit geen afscheid is, maar dat hij altijd bij hen zal blijven. Want waar Gods Wet wordt gedaan, daar is Hij aanwezig en waar er twee of drie in zijn naam samen zijn, daar is hij in hun midden (18,20) ...

### *De Emmaüsgangers (Lc 24,13-35)*

Naar mijn gevoel het mooiste der verschijningsverhalen. Twee vrienden die met 'sombere gezichten' op weg waren naar een warm bad, ontmoeten Jezus en lopen daarna met een 'brandend hart' naar de andere leerlingen in Jeruzalem om hun ervaringen te verkondigen. Of hoe Jezus met hen meegaat, ook al is het in de verkeerde richting, en zo een omkering bewerkt die hen naar Jeruzalem doet gaan, daar waar ze volgens het opzet van het Lucas-evangelie moeten zijn (en niet in Galilea zoals bij Mt en Mc). Beeldt u in dat deze twee Jezus niet bij hen thuis hadden uitgenodigd, dan waren zij niet tot dat inzicht gekomen. Het is juist hun gastvrijheid die de herkenning mogelijk maakt. Op dat eigenste moment verdwijnt Jezus. Hij hoeft niet langer te blijven, want de nieuwe vorm van aanwezigheid is herkend. Essentieel is dat dit verhaal Jezus belicht vanuit twee hoeken: enerzijds vanuit de Schrift (25-27) en anderzijds door de maaltijdscène (30). Met dit verhaal geeft Lucas aan hoe men de verrezen Christus kan ontmoeten: door het (her)lezen van de Schrift, door de dienst van de naastenliefde en door het vieren van de eucharistie (de drie grote functies van elke geloofsgemeenschap).

### *Hemelvaart (Hand.1,1-12)*

Lucas is de enige die – zowel aan het einde van zijn evangelie als aan het begin van zijn tweede boek 'De handelingen van de apostelen' – de verheerlijking van Jezus bij zijn Vader in de vorm van een 'opnemingsverhaal' weergeeft. Wellicht doet hij dat vanuit de bekommernis om de figuur van Jezus alle andere opmerkelijke mythologische en bijbelse figuren te laten overtreffen. Opnemingsverhalen zijn immers ook bekend uit Hellenistische en Joodse literatuur. Uit de bijbel kennen we bv. de opneming van

Elia (2Kon 2,1-18). In dergelijke verhalen vinden we telkens terug: de ooggetuigen, de afscheidswwoorden, de verdwijning in duisternis of wolk. De wolk wijst daarenboven op het opgenomen worden bij God (de wolk is symbool van Gods aanwezigheid – zie bv. Ex 24,16; 40,34). In dit geval kan men er ook een verwijzing naar de wederkomst van de Mensenzoon in zien (Mc 14,62; vgl. Dan 7,13). Voor de laatste verzen (10-12) is de gelijkenis met de scène bij het lege graf opvallend (Lc 24, 4-9)!... Voor de betekenis van dit verhaal is het antwoord van Jezus belangrijk, dat duidelijk ingaat tegen de verwachting van de leerlingen dat God zou ingrijpen ten gunste van Israël. Het heil is immers universeel en de kerk dient eerst haar opdracht te vervullen: niet naar de hemel staren, maar in de kracht van de Geest getuigen zijn van Jezus ...



#### *De tuinman (Joh 20,11-18)*

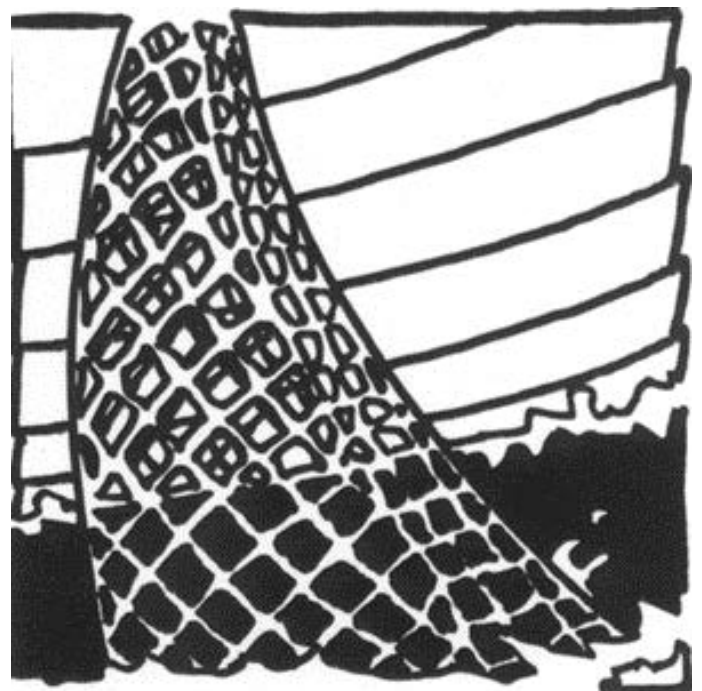
Het verhaal van Maria Magdalena vormt de omkering voor de vaststelling door de twee leerlingen dat het graf leeg is (2-10). Zij staat voor de beweging rond Jezus die geen raad weet met zijn dood. Haar ogen staan vol tranen; hoe zou zij dan kunnen zien? Zij ziet niets anders dan de duisternis van het lege graf, de afwezigheid van het Woord dat is mens geworden, van het Licht dat de duisternis niet had aangenomen. Als Jezus dan verschijnt, ziet zij voor eerst enkel maar een tuinman. Tot hij haar naam noemt, dan komt de herkenning, dan gaat het licht van Pasen aan. "Houd me niet vast," zegt hij, waarmee hij aangeeft dat we de verrezen Heer niet mogen verlagen tot enkel het aardse. Er is immers 'symbo-

lisch denken' nodig om de volle werkelijkheid van Jezus' opstanding te doorgronden. Toch is ze dan in staat om te verkondigen: "Ik heb de Heer gezien!" ...

#### *Aan het meer (Joh 21)*

Op het einde van hoofdstuk 20 geeft Johannes de indruk zijn evangeliebericht af te sluiten met de verschijningen in Jeruzalem. In navolging van Marcus en Matteüs voegt hij er toch nog een hoofdstuk aan toe dat zich afspeelt aan het meer van Galilea. Het verhaal bestaat uit drie delen: de verschijning aan het meer (1-14), de roeping van Petrus (15-19) en de model-leerling (20-25). Merkwaardig dat dit alles gecombineerd wordt met een wonderbare visvangst, zoals in Lc 5,1-11. Daar gaat het om een roepingsverhaal, hier ligt het accent duidelijk ook op de zending van de leerlingen door de verzen Jezus en de opdracht van de kerk. Het net scheurt niet (eenheid van de kerk) en het getal 153 geeft een volheid aan.

Net als bij de Emmaüsgangers en bij Maria Magdalena is er een overgang van niet herkennen (4) naar herkennen (7). De geliefde leerling herkent hem het eerste, maar Petrus is rapper (vgl. 20,3v). Het roepingsaspect heeft betrekking op Petrus en draait rond 'liefhebben', wat uitloopt op 'volg mij'. In vers 20 lezen we dan: "Toen Petrus zich omkeerde, zag hij dat de leerling van wie Jezus veel hield, aan het volgen was" – staat er letterlijk. Wat Petrus nog moet leren, is de geliefde leerling, de model-leerling van het vierde evangelie, al lang aan het doen!



# Historisch overzicht

(ten dele naar Wilfried Rossel)

Temidden de hangende tuinen van Babylon kreeg het scheppingsverhaal vorm als een heus verhaal van bevrijding. Dat is dan omstreeks 550 vóór Christus. Maar laten we wat verder teruggaan in de tijd, want verhalen werden er in andere tijden ook al verteld ...

Het is duidelijk dat de bijbel niet door één persoon werd geschreven of op een korte tijd, maar doorheen verscheidene generaties en verschillende ervaringen, verteld, herverteld en neergeschreven werd als het verhaal van een gelovige gemeenschap, zoekend naar haar unieke relatie met de ene God.

In de tijd van de zogenaamde aartsvaders (1850 - 1600) kent men enkel mondelinge verhalen over persoonlijke godservaringen (verhalen, sagen, epen, cycli rond een of andere persoon, verblijf, strijd, plechtigheid, plaats, religieus gebeuren, reisroutes, genealogieën).

Na een (historisch betwist) langdurig verblijf in Egypte, verduidelijken Mozes en Jozua de daadopenbaring van God in woord en instelling (1250). Ze stichtten het twaalfstammenverbond. Daarnaast wordt er ook tussen de goddelijke partner JHWH en de menselijke partner Israël een verbond gesticht, waarvan een schriftelijke verbondsoorkonde wordt opgemaakt, die wordt neergelegd in het heiligdom, in de ark van het verbond en regelmatig voorgelezen (Joz 24) en die een cultisch-officiële betekenis heeft voor heel het volk.

Uit de overtuiging dat God zich had geopenbaard, groeiden daarnaast mondelinge (sagen, liederen, profane en sacrale rechtstradities) en schriftelijke verzamelingen (liederen, vertellingen, juridische stukken) in private milieus.

Vóór de rijkssplitsing in 932 (Israël in het noorden en Juda in het zuiden) onder de koningen David (1012-973) en Salomo (972-932) kende de letterkunde een zekere bloei, onder de invloed van Egypte en Mesopotamië. De oude spreuken van Salomo vormen een prototype van een wijsheidscultuur, er zijn archieven en annalen, historische verslagen. Om-

streeks 950 krijgen we hiervan in het zuiden een eerste monumentale synthese, de zgn. Jahwist, vanaf de patriarchen tot de stichting van het koninkrijk, met oergeschiedenis ervoor.

Na de rijkssplitsing komt er een nieuwe synthese rond 750 in het noorden, de Elohist. We kennen ook een spreukencollectie onder Hizkia (726-687) en een oude verbondsoorkonde, verloren onder Manasse (687-642) en teruggevonden in 622 onder Josia (Dt 5-28; 2K 22-23). Daarnaast nog enkele mondelinge tradities (legenden) rond de profeten Elia en Elisa (2K).



In de periode 750-586 is er sprake van een crisis en een breuk van het verbond, waar de profeten hun werk mee hebben. In hun redevoeringen waarschuwen zij voor het gevaar dat dit verbond bedreigd maar ook de dreiging van omliggende grootmachten.

Rond 570 ontstaat het Deuteronomistisch geschiedeniswerk, vanaf landname tot landverlies; de verbondsoorkonde voorop: oproep tot omkeer (Dt, Joz, Re, 1 & 2 S, 1 & 2 K), verkondiging in de situatie van de ballingschap.

Die bewuste ballingschap (586-537) betekent werkelijk een radicale breuk met innerlijke (verbondsrelatie) en uiterlijke (boeken, tempel, ark van het verbond, verbondscultus) tradities. Daarop volgt een spirituele weerstand en ontstaan verzamelingen van private en officiële geschriften.

De 'Heilige Schrift', geldig voor het hele godsvolk, krijgt vorm. Deze is tweeledig:

1. de Wet (de Tora of Pentateuch, de eerste vijf boeken) die JHWH's heilshandelen beschrijft en Israëls verplichtingen, naast cultische voorschriften.
2. de Profeten, zowel de vroegere als de eigenlijke grote en kleine profeten.

Beide delen worden voorgelezen in de liturgie, waar ook nieuwe psalmliederden worden gemaakt (psalmboek). Daarnaast ontstaat stilaan deel 3: de 'schriften', die aanvankelijk in de liturgie niet werden voorgelezen.

Die 'schriften' krijgen vooral vorm na de ballingschap (587-150). Vooreerst zijn dat de Kronieken: een nieuw overzicht van de geschiedenis van Israël (van Adam tot na de terugkeer uit de ballingschap: 1 & 2 Kr, Ezr, Neh). Vervolgens kennen we de wijsheidsliteratuur, met een reeks nieuwe spreuken (Spr), Jezus Sirach, Wijsheid van Salomo en Psalmen. Tenslotte zijn er nog andere werken die geen onmiddellijk getuigenis of oorkonde zijn van Israëls openbaringsgeloof. Binnen het raam van de openbaring maakt het menselijk denken en voelen zich vrij: Job, Prediker, Ruth, Hooglied, novellenliteratuur: Tobit, Judit, Ester, Jona, Baruch, brief van Jeremia (stichtende literatuur), apocalyptische literatuur: Daniël, en een opflakking van historisch bewustzijn: de bevrijdingsoorlogen van de Joden tegen hellenistische godsdienstvervolgers: 1 & 2 Mk.

## Het Nieuwe Testament

Wanneer we spreken over een 'oud' en een 'nieuw' testament zou dit de indruk kunnen wekken dat het nieuwe er gekomen is om het oude te vervangen, zoals wij dat in het dagelijkse leven gewend zijn. Niets is minder waar: men kan geen goed begrip van het Nieuwe Testament verwerven zonder enige kennis van het Oude Testament. Overigens hebben alle NT-auteurs zich ruimschoots bediend van de OT-teksten en sommige NT-teksten zijn zelfs een duidelijke christelijke variant op een oudere tekst. Om deze begripsverwarring tussen Oud en Nieuw Testament te vermijden spreekt men tegenwoordig steeds meer over Eerste en Tweede Testament. Toch blijf ik hier de term Nieuwe Testament hanteren, niet zozeer omdat we het nu zo gewend zijn, maar veeleer om het begrip 'nieuw' niet te verliezen dat in deze context juist zo veelbetekenend is. Hoe 'oud' het NT op zijn beurt reeds is, toch blijft het voor ons telkens nieuw zoals het ons aanspreekt in onze eigen geschiedenis. Elke nieuwe lectuur van het NT doet deze teksten weer als nieuw klinken en zo zetten we er telkens weer nieuwe stappen mee ...

Toen Jezus met zijn leerlingen rondtrok, was er wellicht niemand bij aanwezig die systematisch noteerde alles wat Jezus zei en deed. Alles wat over hem werd bericht, werd mondeling overgedragen. En zeker na Pasen werd alles met meer nadruk en onder de vorm van verhalen doorverteld. De mondelinge verkondiging was ook zo veel belangrijker en direc-

ter vermits de meeste mensen niet konden lezen. De verkondiging ging gelijk op met de groei van de gemeenschap.

"Ze wijdden zich trouw aan het onderwijs dat de apostelen gaven, en aan de onderlinge gemeenschap, het breken van het brood en het gebed" (Hnd 2,42).

Er ontstonden vanuit het getuigenis van de apostelen al gauw geloofsbelijdenissen zoals bijvoorbeeld deze uit een van Paulus' brieven:

"... dat Christus is gestorven voor onze zonden, volgens de Schriften, en dat hij is begraven, en opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften; en dat hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de twaalf ..." (1Kor 3-5).

In Paulus' brieven vinden we ook voorbeelden van wat we de eerste kerkliederen kunnen noemen. Bijvoorbeeld:

"Hij die bestond in de gestalte van God heeft er zich niet aan willen vastklampen gelijk aan God te zijn. Hij heeft zichzelf ontledigd en de gestalte van een slaaf aangenomen. Hij is aan de mensen gelijk geworden. En als mens verschenen heeft hij zich vernederd; hij werd gehoorzaam tot de dood, de dood aan een kruis.

Daarom ook heeft God hem hoog verheven en hem de naam verleend die boven alle namen staat, opdat in de naam van Jezus iedere knie zich zou buigen, in de hemel, op aarde en onder de aarde, en iedere tong zou belijden tot eer van God, de Vader: de heer, dat is Jezus Christus" (Fil 2,6-11).

Het is dan ook zo dat de oudste ons overgebleven christelijke geschriften de brieven van Paulus zijn. De originele brieven zijn ontstaan tussen de jaren 50 en 62. Over het feitelijke leven van Jezus vertelt Paulus zo goed als niets. Zijn aandacht ging vooral naar de verrezen, verheerlijkte heer die nu leeft en in zijn kerk werkt.

In diezelfde periode echter ontstaat er bij de Palestijnse christenen een verzameling van Jezus-woorden die door Duitse geleerden de 'Logien-Quelle' werd genoemd, de bron (Quelle) met uitspraken (logia, mv. v. logion, 'gezegde'), vaak voor het gemak met Q aangeduid. Ondertussen is men er ook wel van overtuigd dat naast deze Q ook andere (schriftelijke en mondelinge) bronnen door de evangelisten werden gehanteerd bij het samenstellen van hun evangelie.

Het oudste evangelie is dat van Marcus (zie verder). De evangelies van Matteüs en Lucas zouden ongeveer gelijktijdig zijn ontstaan (in het laatste kwart van de eerste eeuw). Hun bronnen omvatten zeker



het Marcusevangelie en Q naast andere overleveringen. Samen met Marcus vormen deze drie evangelies de *synoptische* evangelies. De eerste drie evangelies hebben heel wat verhalen en uitspraken van Jezus gemeen, en dikwijls geven zij die weer in dezelfde volgorde. Van het Marcusevangelie vindt men 90 % in Matteüs terug en meer dan 50 % bij Lucas. Deze overeenkomsten hebben geleid tot het afdrucken van die drie evangelies in de vorm van een 'synopsis'. Daarin staan de overeenkomende teksten in kolommen naast elkaar afgedrukt, zodat men ze tegelijk kan overzien (syn, 'samen' en ophis, het 'zien').

Het evangelie volgens Lucas en de 'Handelingen van de apostelen' vormen een tweedelig werk dat aan dezelfde auteur wordt toegeschreven. In die Handelingen lezen we vooral over Petrus en Paulus. Het evangelie volgens Johannes is het jongste van de vier, wellicht ontstaan tussen 90 en 100. De auteur is niet de genoemde apostel uit de evangelies. Het evangelie heeft een ander karakter dan de synoptische evangelies en biedt een eigen interpretatie van woorden en daden van Jezus, waarbij naast eigen tradities de drie overige evangelies wellicht als bronnen werden gebruikt.



Naast de brieven van Paulus zijn in het NT ook enkele andere brieven opgenomen, ontstaan tussen 60 en 100, die telkens genoemd worden naar hun veronderstelde schrijver (Jakobus, Petrus, Johannes en Judas).

Tenslotte is er de Openbaring van Johannes, apocalyptische literatuur van omstreeks 95, toegeschreven aan de evangelist Johannes.



oudste manuscript Marcus-evangelie

# Marcus, het oudste evangelie

## De auteur en Marcus

Wie de auteur is van het Marcusevangelie is net zomin als bij de andere evangeliën met zekerheid te zeggen. Het zou al te gemakkelijk zijn te beweren dat het Marcus is. Wie was die Marcus dan? Weten we iets van hem? Er is sprake van een Marcus in de omgeving van Paulus ... Waarschijnlijker is het dat dit evangelie ontstaan is in de gemeenschap van ene Marcus (al dan niet die kennis van Paulus) en zodoende diens naam meekreeg. Hetzelfde geldt trouwens voor de andere evangelisten! Zo is het toch ook met vele psalmen gebeurd, die aan koning David werden toegeschreven of met de boeken van de Thora die aan Mozes werden toegeschreven.

Desalniettemin hebben velen in het verleden voorwaar aangenomen dat de schrijver van het Marcusevangelie de genaamde Johannes Marcus was die vernoemd wordt in Handelingen 12,12.25; 13,5.13; 15,37 en ook in Paulus' brieven (Fil.v.24; Kol.4, 10-11; 2Tim. 4,11) en in 1Pe.5,13. Sommige getuigenissen uit het einde van de tweede eeuw hebben ons zelfs zijn bijnaam bewaard: 'kolobodaktylos' - 'de man met de korte vingers' ...

Uit de beschikbare gegevens kunnen we afleiden dat deze Johannes Marcus een jood uit Jeruzalem was die heel jong nog de 'mensen van de Weg' leerde kennen, dank zij zijn moeder Maria (vgl. Hnd 12,1 vv), zijn neef Barnabas die een leviet was uit Cyprus (Hand.4,36) en de broeders die bij hem aan huis vergaderden. Hij is vanaf het begin bij de eerste zendingen betrokken geweest, samen met Barnabas, Paulus en later met Petrus. Beurtelings treffen we hem nu eens in Syrië (Antiochië) aan, dan weer op Cyprus, een tijdlang in Rome, maar ook in Efeze. Hij sprak zowel Aramees als Grieks en trad op als 'vertaler' voor Petrus (volgens Papias, bisschop van Hiërapolis, begin tweede eeuw).

Al worden zijn activiteiten als evangelist vooral verbonden met Rome, toch spreken meerdere tradities over een laatste zending naar Alexandrië, waar hij de eerste christengemeente zou hebben gesticht. De 'Handelingen van Marcus' bevatten ook een bericht over zijn marteldood, die volgens sommigen in 57, volgens anderen in 68 plaatsvond. Nog andere getuigenissen zeggen 'ten tijde van Trajanus' (98-117). De Marcustekst is zeker vroeg in Alexandrië terecht gekomen en genoot daar een groot gezag.

In Hand.13,5 noemt Lucas hem 'dienaar', wat door sommigen wordt uitgelegd als de functie van dienaar in de synagoge, wat hem zijn bijzondere kennis van de Thora opleverde. In die synagoge werd dan wellicht de wereldtaal Grieks gesproken, vermits dit evangelie in die taal is geschreven.

Maar, zoals gezegd, al deze gegevens kunnen wel betrekking hebben op Marcus, maar dan bedoelen we daar niet de auteur van het Marcusevangelie mee. De meesten nemen aan dat de auteur van 'Marcus' schreef in de zestiger jaren van de eerste eeuw en zeker vóór 75, aangezien Matteüs en Lucas dit evangelie als bron gebruikten.

## Ontstaan

Zoals de andere evangeliën is wellicht ook dat van Marcus vanuit een concrete gemeenschap ontstaan. Deze gemeenschap situeert men in Rome, waar wel meerdere kleine 'kerken' bestonden. Men kwam er samen 'in een of ander huis' (vgl. Hand.2, 46; 12,12). Waarschijnlijk zal het geen grote gemeenschap geweest zijn en een die zich bewust was een kleine minderheid te zijn aan de rand van het Romeinse Rijk. Rome was overigens niet zo 'n gemakkelijke stad om in te wonen, zeker niet voor de vele inwijkelingen uit de oostelijke gebieden. Zowel joden als christenen hadden een moeilijk bestaan, maar vooral de christenen (uit het jodendom voortkomend). Door de Romeinen werden ze als joden beschouwd en door de joden werden ze als collaborateurs beschouwd, omdat ze zich niet met de joodse verzetsbeweging hadden gesolidariseerd. De meer geassimileerde joden vonden daarenboven die volgelingen van die revolutionaire Galileeër maar verdacht. In die jaren leefden joden en christenen – beide in hun voortbestaan bedreigd – minstens op gespannen voet met elkaar.

In die gespannen omstandigheden is 'Marcus' ontstaan. Verdrukking is in dit evangelie dan ook een centraal thema. Precies door die spanning omwille van het bedreigd en gemarginaliseerd zijn, was de bekoring om te verloochenen of verraad te plegen groot. Deze bekoring wordt dan ook realistisch voorgesteld (vgl. de rol van Judas). Wie in die tijd christen werd, begon aan een groot sociaal en politiek waagstuk. Hadden de joden nog enige status,

met daaraan verbonden rechten; als christen verloor je die. 'Mensen van de Weg' moesten bereid zijn hun 'kruis op te nemen', wat zoveel betekent als sociaal afgeschreven worden en zelfs de schandelijke dood van een slaaf ondergaan.

Nogal wat christenen deinsden er niet voor terug om medechristenen aan te geven als ze daarmee hun eigen huid konden redden. Dat bracht de nodige gevoelens van spijt, schaamte en schuld mee. Ze hadden dan ook behoefte aan identificatiefiguren die hen hielpen om met hun falen in het reine te komen. Na de brieven van Paulus ontstond zo de behoefte aan een nieuw soort christelijke teksten: verhalen waarin falende figuren een prominente rol speelden. In die behoefte wilde het Marcusevangelie voorzien. Niet alleen het thema van de vervolgingen en het verraad van familieleden (13,12) nam het op, maar het belichtte in het doen en laten van de leerlingen – waar men zo naar opkeek – ook het thema van het falen.

## Stijl

Marcus spreekt mij onder de evangelisten het meeste aan, niet in het minst door zijn stijl. Sommigen vinden Marcus theologisch het minst doordacht en zelfs wat primitief. Bij nader toezien echter is dit oudste evangelie op een sublieme wijze gecomponeerd. Het moet nochtans een hele onderneming zijn geweest, te bedenken toch dat dit pionierswerk was. Zijn bronnen waren beperkt en niet altijd even betrouwbaar. De schrijver moest zelf ontdekken op welke manier hij dit moest aanpakken om in zijn opzet te slagen. Wat was zijn opzet? Te antwoorden op de vraag wie Jezus is, een betrouwbaar en toch aantrekkelijk portret van Jezus schilderen en op een overtuigende wijze zijn leer en leven voor de geest roepen. Daarbij nam hij nog de mogelijke reacties op van de bestemmelingen van zijn boodschap. De leerlingen (en lezers) hebben de grootste moeite met die omvorming van waarden en niet minder met de verrijzenis. Dit probeert hij op een constructieve wijze aan te pakken en hij gebruikt daarvoor enkele regelmatig weerkerende stijlvormen, zoals de concentrische opbouw (bv. a-b-c-b-a). Op blz. 20-21 geef ik de volledige opbouw van dit evangelie weer waarbij een en ander misschien duidelijker kan worden. Voor een gedetailleerder beschrijving hebben we hier spijtig genoeg de ruimte niet. Raadpleeg daarvoor andere bronnen.

## Initiatiecatechese

Vermits de meeste christenen in die tijd van joodse afkomst waren, zullen zij met de Schrift omgegaan zijn zoals joden dat deden op feesten. Met de Jezus-overleveringen – al dan niet op schrift – zullen zij hetzelfde gedaan hebben. Het Marcusevangelie was wellicht bedoeld om als zodanig in de paasnacht voorgelezen te worden (een derde van de tekst gaat trouwens over Jezus' pasen). De toekomstperspectieven die in 'Marcus' vervat zitten zijn gericht op de wederkomst in heerlijkheid van de Mensenzoon. Tijdens de paasnacht leeft die verwachting op en meer nog: het zou nog die nacht kunnen plaatsvinden!

De paasnacht is ook het moment om nieuwe leden door het doopsel in de gemeenschap op te nemen. Het Marcusevangelie is daarop afgestemd. De eerste verzen zijn eraan gewijd (1,1-13) waarbij de kenmerken van het christelijk doopsel duidelijk onderscheiden worden van die van de Doper (1,1-8; vgl. Hnd 2,38). Ook de laatste verzen (16,1-8) verwijzen ernaar: begraven worden met Christus om met hem te verrijzen. En vermits begin en einde naar het doopsel verwijzen, doet ook het midden dit: de argumentatie van deel 2 staat ten dienste van het initiatieproces. Dit proces valt samen met wat we uit de oudste doopcatechese vernemen (Rom 6,1-12). Centraal in het evangelie staat overigens het enige 'verschijnings'-verhaal dat in Marcus voorkomt: de verheerlijking op de berg (9,2-8)!

## Het Jezusgeheim

De drie delen van dit evangelie zijn even zoveel trappen in initiatie in het Jezusgeheim. Dit is een typisch marciaanse theorie. Het is een catechetisch proces dat op verschillende niveaus kan doorlopen worden. En dat telkens opnieuw en naargelang de mogelijkheden van de leerling op een telkens dieper (of hoger) niveau.

"Hij gaat u voor naar Galilea" is de boodschap aan de vrouwen en daar begint het evangelie weer. Het is een spiraalvormig proces, geen rondjes draaien, maar een telkens dichterbij de kern van het Jezusgeheim ...

Er loopt een spanning doorheen dit evangelie omwille van het geheim 'Jezus', dat op zijn eigen dwingend verzoek in stand moet gehouden worden, terwijl het anderzijds door zijn eigen onderricht en

wonderlijk optreden wordt aangetast. Hij oppert zelfs dat men toch zou moeten weten en inzien wie hij werkelijk is. Vooral naar het einde toe wordt het geheim steeds meer opgeheven, totdat het tijdens de passie volledig wordt geopenbaard. Het is duidelijk dat het messiasgeheim in verband staat met het lijden. Zolang men dat niet door heeft kan zijn identiteit verkeerd geïnterpreteerd worden. Marcus wil aantonen dat Jezus, trouw aan de Schriften en de wil van zijn Vader, de weg van het lijden niet ontweken heeft. Marcus hoopt dat de lezers dit voorbeeld zullen volgen ...



## Opbouw van Marcus

1,1		Titel
1,2-8		Proloog (Johannes de dooper)
<b>Deel 1 (GALILEA)</b>		
Begin van Jezus' optreden		
1,9-15		Jezus geleid door de Geest
1,16-20		'vissers van mensen'
1,21-28		leer met gezag + 'zwijg stil'
1,29-39		gezingen + 'iedereen zoekt u'
1,40-45		'zeg aan niemand iets'
Vijf conflicten met de wet		
2,1-12	1	macht om zonden te vergeven
2,13-17	2	gekomen om zondaars te roepen
2,18-20	3	bij de bruidegom
2,21-22	--	onverenigbaarheid van oud en nieuw
2,23-28	4	mensenzoon, heer van de sabbat
3,1-6	5	verschrompelde hand / verstoktheid van hun hart
De nieuwe familie		
3,7-12		faam verspreid zich
3,13-19		aanstelling van de twaalf
3,20-27	a	satan in Jezus?
3,28-30	b	laster tegen de heilige Geest
3,31-35	a	'ziehier mijn moeder en mijn broeders'
Parabelrede (kernstuk van deel 1)		
4,1-2		niets dan gelijkenissen
4,3-9		de zaaier (pendant van 12,1-8!)
4,10-12		oren om te horen
4,13-20		uitleg van de zaaier
4,21-23		de lamp
4,24-25		de meetbak
4,26-29		de kracht van het zaad
4,30-32		het mosterdzaadje
4,33-34		niets dan gelijkenissen

## Vaar naar de overkant

4,35-41	w	overvaart: 'zwijg stil'
5,1-20		'vertel alles'
5,21-43	aba	'uw geloof heeft u genezen' / 'talita koemi'
6,1-6		is dat niet ...?
6,7-13	a	alleen een stok ...
6,14-29	b	intermezzo: Johannes' hoofd
6,30-34	a	naar een eenzame plaats
6,35-44	m1	eerste massamaal: 'geef gij hun te eten'
6,45-52	w	overvaart: hij wilde hen voorbijgaan
6,53-56		en allen die dit deden werden gezond
7,1-23		wat uit de mens komt, bezoedelt
7,24-30		zij had een antwoord
7,31-37		effeta
8,1-9	m2	tweede massamaal: zeven broden
8,10-21	w	overvaart: 'begrijp je het dan nog niet?'

## Deel 2 (ONDERWEG)

De paradoxen van het geloof		
8,22-26	o	blinde: ze lijken op bomen
8,27-30		gij zijt de christus
8,31-32a	+	eerste lijdensvoorspelling
8,32a-33		'satan, achter mij'
8,34-9,1		'wie zijn leven verliest, zal het behouden'
9,2-8		dit is mijn zoon
9,9-13		'Elia is al gekomen'
9,14-29		alles kan voor wie gelooft
9,30-32	+	tweede lijdensvoorspelling
9,33-35		de eerste de laatste
9,36-37	a	een kind als dit
9,38-48	b	wat aanstoot geeft
9,49-50	c	heb zout in uzelf
10,1-12	b	om de hardheid van uw hart
10,13-16	a	aan hen behoort het Rijk Gods

- 10,17-30      het oog van de naald  
 10,31          eersten laatsten  
 10,32-34 +    derde lijdensvoorspelling  
 10,35-44      'dit mag bij u niet het geval zijn'  
 10,45          'als losprijs voor velen'  
 10,46-52 o    blinde: 'wat wilt gij dat ik voor u doe?'

### Deel 3 (JERUZALEM)

In de tempel te Jeruzalem

- 11,1-11        intocht in Jeruzalem  
 11,12-14 a    het was niet de tijd van de vijgen  
 11,15-19 b    een rovershol  
 11,20-25 a    heb geloof in God / gebed  
 11,27-33      Jezus' bevoegdheid  
 12,1-12        wijnbouwers (pendant van 4,3-8!) /  
                   hoeksteen  
 12,13-17      wat de keizer toekomt  
 12,18-27      'ge verkeert in grote dwaling'  
 12,28-34      'gij staat niet ver af van het Rijk Gods'  
 12,35-37      zoon en heer van David  
 12,38-40      'wacht u voor ...'  
 12,41-44      de arme weduwe  
 13,1-2         geen steen op de andere

Rede: Wees op uw hoede! (kernstuk van deel 3)  
 13,3-37

Lijdensverhaal

- 14,1-11 aba    er zal verhaald worden wat zij deed  
 14,12-26      laatste avondmaal  
 14,27-31      'voor de haan tweemaal kraait'  
 14,32-52      Getsemane (gevangenneming)  
 14,53-54 a    Petrus op de binnenplaats  
 14,55-65 b    Jezus voor het Sanhedrin  
 14,66-72 a    Petrus op de binnenplaats en de voorhof  
 15,1-5        bij Pilatus  
 15,6-15 a    Barabbas  
 15,16-20 b    bespottung van Jezus  
 15,21-32 a    kruisiging en bespottung van Jezus  
 15,33-39      Jezus' dood  
 15,40-41      enkele vrouwen  
 15,42-47      Jozef van Arimatea (graflegging)  
 16,1-8        Epiloog (de vrouwen bij het graf)

(Het veel later toegevoegd slot 9-20 negeren we.)



laatste statie van mijn kruiswegvariant VIA MARCVS

# Bijbel en gebed

Zoals wij vroeger als kind hebben leren tekenen, zo hebben we ook leren bidden. De meesten onder ons die menen niet te kunnen tekenen, tekenen nog steeds zoals zij dat als kind deden. Is het ook niet zo met het gebed? Bidden vele volwassenen niet zoals kinderen bidden? ... Wie zou het ons geleerd hebben, eens gevormd? Wie leert jongeren bidden? Wie leert volwassenen bidden? Jongeren en volwassenen die echt willen leren bidden op hun niveau dienen zelf initiatief te nemen door zich in te schrijven voor een of andere retraite (die in gebedsbegeleiding voorziet) of door een persoonlijke begeleider terzake uit te zoeken. Maar hoevelen komen daartoe? Er is ook wel wat lectuur over het gebed voorhanden, maar het is mijn persoonlijke bevinding dat vele auteurs op een zodanig afstandelijke wijze over het bidden schrijven dat ik me afvraag of zij zelf wel biddend in het leven staan – of zoals ik het liever zeg: levend in het gebed staan! Een van de weinige onverdachte gidsen in het gebed die ik wel kan aanbevelen is: wijlen Henri Nouwen. Gelukkig heeft hij heel wat gepubliceerd hierover en zijn boeken blijven een aanrader voor eenieder die zoekende is inzake het persoonlijk gebed.

Hét boek dat ons leert en doet bidden evenwel is de bijbel zelf. Deze paragraaf wil dit trachten duidelijk te maken en hopelijk is het voor u een aanzet om tot een doorleefd bidden te komen.

## Bidden in de bijbel

Er wordt in de bijbel nogal wat geconverseerd met God. Je krijgt daardoor de indruk dat in die tijd God nog echt sprak, terwijl we Hem nu niet meer horen. Terzijde gelaten dan diegenen die beweren dat Hij – of Jezus of Maria namens Hem – persoonlijk tot hen spreekt al dan niet in hun dromen. Dergelijke ‘mededelingen’ leiden enkel onze aandacht af van het eigenlijke spreken van God zoals wij dat uit de bijbel kennen. Indien we dit ‘spreken’ zouden herleiden tot een registreerbaar auditief gebeuren, dan herleiden we daarmee heel de bijbel tot een soort verslagboek en meer nog, dan herleiden we God zelf tot het beeld dat wij met ons beperkt bevattingsvermogen van ‘Hem’(!?) kunnen vormen.

Ik mag gerust zeggen dat wij zo ver van die bijbelse wereld afstaan dat wij zelf niet meer ‘durven’ spre-

ken over onze eigen godservaringen in de vorm van een goddelijk spreken. We zouden voor ‘fundamentalistisch’ kunnen versleten worden of voor mensen die God voor hun eigen kar spannen, zoals in sommige Amerikaanse tv-kerken. God behoeft ons daarvoor! ...

Er is zoveel spreken van en met God in het Oude Testament dat het ‘bidden’ daar dikwijls die vorm van bidden betreft waar God iets gevraagd wordt, waar om genade of bijstand wordt gebeden, waar een zaak bepleten wordt. Men doet daarvoor nogal eens beroep op iemand van wie men aanneemt dat hij dichter bij God staat, zoals een priester of een profeet. Bv.: ‘De officieren (...) kwamen bij de profeet Jeremia en zeiden: “Wij smeken u om tot JHWH uw God te bidden voor ons die nog zijn overgebleven. (...) Vraag JHWH uw God, dat Hij ons wijst welke weg wij moeten gaan en wat wij moeten doen.”’ (Jer 42,1-3). We kunnen dit vergelijken met wat in de katholieke kerk de heiligenverering geworden is: de tussenpersoon is benaderbaar, want God is te ver en te groot.

Een categorie gebeden in de bijbel die onze bijzondere aandacht verdient zijn de psalmen, vooral terug te vinden in het Boek der Psalmen. In het Hebreeuws ‘tehillim’ (lofliederen) genoemd, zijn de meeste psalmen toch eerder smeekgebeden. Wie zich hierin wenst te verdiepen vindt voldoende literatuur hierover in de liturgische centra. Waar ik het heb over het bidden mét de bijbel, kom ik op deze psalmen terug ...

In het Nieuwe Testament verdwijnt de met God sprekende mens op de achtergrond ten gunste van de Mensenzoon. In hem is God zelf immers aanwezig onder de mensen: “In zijn eigen huis is Hij gekomen en zijn eigen mensen hebben Hem niet opgenomen” (Joh 1,11). Toch krijgt het bidden er een bijzondere plaats. In de evangelies is het vooral Jezus die bidt of die zijn leerlingen leert bidden. We kennen zeker deze passage uit de bergrede: “Als je bidt, ga dan je binnenkamer in, doe de deur dicht, bid tot je Vader die in het verborgene is; en je Vader die in het verborgene ziet, zal het je lonen. Gebruik bij het bidden geen omhaal van woorden (...) want jullie Vader weet wat je nodig hebt, voordat je het

Hem vraagt" (Mt 6,6-8) en daarop volgt dan het Onze Vader. Belangrijk leerpunt hierin lijkt mij dat ons gebed niet afhankelijk mag zijn van de woorden. Te gemakkelijk denken we dat het gebed een verwoording is, terwijl het eigenlijk vooreerst een houding is, meer bepaald een luisterhouding. Hij die spreekt is God. De bijbel leert ons hoe generaties mensen dit spreken verstaan hebben. Maar God spreekt niet enkel door de bijbel tot ons. Ook al lijkt het voor velen dat Hij zwijgt. Maar eigenlijk komt het erop aan zijn spreken als zodanig te (h)erkennen doorheen onze ervaringen. In die zin moeten we 'luisterhouding' voldoende breed interpreteren; misschien spreken we beter van 'levenshouding'.

Uit 'De Handelingen van de Apostelen' leren we dat het gebed ook iets kan zijn dat men samendoet, dat de gemeenschap sterkt en begeestert: "Na hun gebed beefde de plaats waar zij bijeen waren en werden ze allen vervuld van de heilige Geest en verkondigden met vrijmoedigheid het woord van God" (Hnd 4,31).

Belangrijk is ook te onderscheiden dat er niveaus in het bidden bestaan. Paulus erkent: "Ik moet bidden met mijn geest maar ook met mijn verstand (...)" (1Kor 14,15). De niveaus die we kunnen onderscheiden vinden we terug in de belijdenis van het 'voornaamste gebod' bij Marcus:

"U zult de HEER uw God liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel, met heel uw verstand en met heel uw kracht" (Mc 12,30). In de traditie van de orthodoxe kerken is men meer vertrouwd met deze notie en ziet men deze niveaus als stappen die men in het leren bidden kan zetten. Het bidden met het hart is dan het meest diepgaande niveau, dat voor velen onbereikbaar blijft. Ik ga daarop in het boek 'Met God op de tong' (Averbode 1996, blz.31-36).

**"We moeten vertrekken van de vooropstelling dat het (persoonlijk) bidden niet zozeer een activiteit is of een zekere verwoording, maar veeleer een houding. Meer nog: een manier van zijn."**

## **Bidden met de bijbel**

Belangrijker nog dan het inzicht in het bidden zoals dat in de bijbel aan bod komt, is het hanteren van die bijbel bij het eigen bidden.

We moeten vertrekken van de vooropstelling dat het (persoonlijk) bidden niet zozeer een activiteit is of een zekere verwoording, maar veeleer een houding. Meer nog: een manier van zijn. In dat zijn ervaren we ons als een mens, door God geschapen en met Hem verbonden. Bidden is de fundamentele en grondleggende ervaring van alles wat we zijn. Meer dan iets te 'doen' is het een wordingsproces, nl. het meer en meer mens worden in relatie tot God. Bidden is niet nadenken over God, maar wel 'zijn' met God, eenvoudig in zijn tegenwoordigheid blijven en zo de persoon te zijn waar Hij ons toe roept. Als we 'levend in het gebed staan' worden we ons bewust van de verbondenheid met God als dragende kracht in ons leven, dan komt Hij echt tegenwoordig en is Hij de zin van ons bestaan. Daarom is het gebed niet de tijd voor woorden, al zijn ze nog zo mooi en oprecht geformuleerd. Al onze woorden zijn volkomen krachteloos als we binnengaan in de geheimvolle vereniging met God, wiens Woord voor en na al onze woorden bestaat. *(naar John Main in 'In de volheid van God, Lannoo 1989, blz.34)*

Je zou gerust mogen zeggen dat leren bidden meer een leren zwijgen is dan een leren spreken. Natuurlijk zijn woorden belangrijk, zeker als we willen bidden met de bijbel. Maar dan gaat het over woorden die we horen of lezen, geen woorden die we spreken. Bidden is eerst het luisteren naar het woord dat God spreekt. Dat woord openbaart het mysterievol zwijgen waaruit het is geboren. Dierbaar is voor mij in dit verband het volgende citaat van taoïst-filosoof Chuang Tzu, dat ik ooit ergens las: "Een visfuik is om vis te vangen en wanneer de vis gevangen is, wordt de fuik vergeten. Een konijnval is om konijnen te vangen en wanneer de konijnen gevangen zijn wordt de val vergeten. Woorden zijn er om ideeën over te dragen en wanneer de ideeën gevat zijn, worden de woorden vergeten. Waar kan ik de man vinden die de woorden heeft vergeten? Hij is degene met wie ik zou willen spreken." Wanneer woorden niet doordrongen zijn van de stilte waaruit zij werden geboren, dan worden zij al gauw gebruikt als middel om beslag te leggen op mensen, om ons te verdedigen of om aan te vallen. Niet zelden worden

de woorden van de bijbel op die manier gehanteerd. Bid-dend de bijbel lezen ver-onderstelt evenwel dat we ons volledig openstellen op het Woord dat tot ons wordt gericht, zonder het meteen te willen inpassen in onze eigen denkwijze. Het is zo-als Jezus zegt in zijn berg-rede: "Zoek eerst het Koninkrijk van God en zijn ge-rechtigheid" (Mt 6,33). Die openheid komt eerst en de rest volgt dan wel. Het blijft natuurlijk wel een proces, een groeien ...

Als we de stilte in het woord hebben ontdekt, kunnen we misschien vrijmoediger met de woorden van de bijbel omgaan. Want spijtig ge-noug verwarren wij angst-vallige schroom nogal eens met deemoedige eerbied en

laten we het bijbelwoord voor wat het is en doen er m.a.w. niets mee. Maar zoals ik al eerder heb aan-gegeven: het gaat in de bijbel om werkelijkheden, om woorden die werken. Althans: wij moeten ze werkbaar maken. In het kader van dit spreken over het gebed, kunnen ook deze woorden uit 'Jesaja' mee-klinken: "Zoals de regen en de sneeuw uit de hemel neerdalen en pas daarheen terugkeren wanneer zij de aarde hebben gedrenkt, haar hebben bevrucht en met planten bedekt, wanneer zij zaad hebben ge-geven aan de zaaier en brood aan de eter, zo zal het ook gaan met mijn woord. Het komt voort uit mijn mond; het keert niet vruchteloos naar Mij terug, maar pas wanneer het heeft gedaan wat Mij behaagt, en alles heeft volvoerd, waartoe Ik het heb gezon-den" (Js 55,10-11). Hoe zal Gods woord vrucht voortbrengen als wij het onaangeroerd laten, als wij het niet laten wortelschieten midden ons eigen le-ven? Als we de bijbel enkel lezen als een getuigenis van weleer, als we ons niet laten uitdagen om dit ge-tuigenis verder te zetten, om m.a.w. de bijbel verder te schrijven, dan laten we hem beter gesloten in de kast staan! Daarom: eens de boodschap is overge-komen (dat is wel nooit voor eens en voorgoed), wor-den de woorden vergeten, zodat we zelf kunnen ver-



woorden wat de boodschap inhoudt in onze levenssituatie.

En ook al gaat het niet om de woor-den, zij blijven toch de haken waar-mee we Gods berg beklimmen, zij blijven toch de skilatten waarmee we naar het dal van de mensen af-dalen. En zo kom ik dan bij de psal-men terecht. Wellicht de meest mis-bruikte bijbelse gebeden die we ken-nen. Als ik de porseleinen stem-metjes van een nonnenkoor hoor zingen: "Hele kudden stieren staan om mij heen, die zware beesten van Basan dringen op" (Ps 22,13), dan vlucht ik het binnenplein op en bid: Waarom, Heer?... Ik weet dat ik inga tegen een eeuwenoude traditie van psalmenzingen en dat het gebeuren op zich ook zijn waarde heeft, los van de woorden. Maar toch, dan kan je evengoed het telefoonboek in koor zingen. Nee, maak van deze psalmen gebeden anno 2000. Er zijn al bundels met psalmhertalingen verschenen (Hans Bouma, Karel

Staes e.a.) die ons kunnen inspireren, maar kom er ook toe om je eigen hertaling te schrijven, zo per-soonlijk dat het jouw psalm wordt. Wie of wat zijn die stieren die om mij heen staan?... Het kan op zijn minst een leerzame oefening zijn om psalmteksten om te vormen tot levende gebeden (en hetzelfde kan met andere teksten gebeuren) ...

**“Wanneer woorden niet doordrongen zijn van de stilte waaruit zij werden geboren, dan worden zij al gauw gebruikt als middel om beslag te leggen op mensen, om ons te verdedigen of om aan te vallen. Niet zelden worden de woorden van de bijbel op die manier gehanteerd.”**



## Vrij naar Psalm 40

Vurig heb ik naar God uitgekeken  
en Hij is dichterbij gekomen  
en heeft mij aanhoord.  
Hij heeft mij omhooggetrokken  
uit een diepe leegte,  
uit de wanorde waarin ik vastzat,  
en Hij heeft mij geplaatst op vaste grond,  
mijn voeten heeft Hij vastberaden  
op zijn weg gezet.  
Hij heeft mij een nieuw lied geleerd,  
geleerd zijn naam te bezingen.

Vele anderen zien wat God doet ontstaan,  
en zij geloven Hem  
in het besef van zijn andersheid.  
Gelukkig de mensen  
die Gods verbond beleven  
en zich niet laten meesleuren  
door de verleidingen  
van dingen en ideeën,  
van trends en ijdelheden.

En dit is mijn lied:

Wonderbaarlijke God,  
heel uw schepping zingt  
van de liefde, de liefde, de liefde  
die in vele toonaarden onder mensen klinkt.  
Geen mensenkind op aarde kan U evenaren.  
Ook niet in onze diepste gedachten,  
kunnen wij ons aan U gelijk verklaren.

Ik zou wel willen getuigen van uw werken,  
maar waar zijn de woorden, de woorden, de woorden  
die toereikend zijn, die verwijzen naar  
die geheel andere werkelijkheid die ik vermoed,  
maar waar ik geen begrip van heb,  
en toch weet en geloof ik  
dat Gij mij leven doet.

Gij zijt geen god die offers vraagt in ruil  
voor uw trouw, uw trouw, uw trouw,  
maar wel een God die roept: 'Hoor, Israël,  
verkondig mijn blijde boodschap aan elkeen  
die het horen en meemaken wil en zeg hen  
dat Ik er voor hen ben en vallen laat niet een'.

God, Gij weet dat ik uw roepen heb gehoord.  
Als Gij zegt: 'Gedenk, gedenk, gedenk  
hoe Ik uw weerstanden in de kiem heb gesmoord  
en u heb bevrijd uit eigenwaan en enkelvoud,'  
dan kan ik niet anders dan van U spreken  
in de gemeenschap van mensen  
waarvan Gij zo houdt.

Ik bid, God,  
dat Gij uw hart voor mij nooit sluit,  
ondanks mijn tekorten, tekorten, tekorten  
ik weet dat mijn zondigheid U tegen de borst stuit  
ze kwellen immers ook mij als onvrede en eigenbaat,  
telkens zij het halen op het zaadgoed van uw liefde  
dat Gij zomaar in mij uitzaait en gedijen laat.

In een wereld waarin Gij mij blijft uitdagen  
met U te zijn verbonden, verbonden, verbonden,  
in die wereld wil ik voortdurend blijven vragen:  
Toon hoe Gij mijn helper en bevrijder zijt,  
hoe Gij mij met uw scheppende Geest bezielde,  
hoe ik uw en Gij mijn keuze zijt  
voor nu en eeuwigheid.

Amen.

(april 1992)

(Zie ook de andere psalmhertalingen op deze website en  
lees mijn artikel over het bidden, 'Ingebed'.)



# Slotgedachte

Het is duidelijk dat de bijbel niet zomaar een boek is. Natuurlijk staat hij mooi in de boekenkast, naast al die andere boeken die je koestert, maar hij is toch maar op zijn mooist wanneer hij openligt op weer eens een andere passage die inspireert. De bijbel is als een levensgezel die je nooit in de steek laat. Zo 'n vriendschap moet natuurlijk wel onderhouden worden. Laat het echt een vriendschap zijn, zonder dat de ene de andere gaat domineren. Jij niet door de bijbel te misbruiken voor je eigen belangen en de bijbel niet doordat die je leven gaat beheersen.

Eeuwenlang heeft men met de bijbel de mensen bang gemaakt en werden ze ermee koest gehouden. Slechts weinigen mochten hem trouwens lezen. Dankzij de komst van het protestantisme werd het tij gekeerd, maar dat betekende nog niet dat er nu op een gezonde manier met de bijbel werd omgegaan. Dat de bijbel het Woord van God is werd – en wordt door sommigen nog steeds – al te letterlijk begrepen. Zonder een gezond godsbeeld kan men de bijbel niet zijn juiste plaats geven in de godsdienstbeleving. Bijbel en God kan je niet van elkaar losmaken, al mogen we de bijbel zeker niet zien als een boek 'over' God. Het blijft een boek van en over mensen die tot een eigen verstaan van God zijn gekomen, en omdat het mensen zijn is dat verstaan niet zo eenduidig!

Wat kan de bijbel meer zijn dan het verhaal van mensen die onderweg zijn met God en hoe alle generaties zich daar telkens weer in herkennen? Het is die herkenbaarheid die mensen telkens weer verrast. Hoe is het mogelijk dat zulke oude teksten van een andere cultuur ons blijven inspireren en ons geloof aanwakkeren? Wat we meteen kunnen relativiseren door op te merken dat anderen zich dan weer aangesproken voelen door de oude teksten van het boeddhisme. Of waarom halen mensen graag antiek in huis? Misschien omdat ze zich dan meer verbonden voelen met het verleden, met de wortels van hun bestaan. Dat is dan ook niet onbelangrijk! De bijbel en het joods-christelijke gedachtengoed liggen aan de basis van onze westerse beschaving, maar door de secularisatie en de vervreemding van dat gedachtengoed heeft men de banden met die basis doorgesneden! Secularisatie is op zich een goede zaak, maar men heeft het kind met het badwater weggegooid!

Er zijn meerdere manieren om de bijbel beter te leren kennen. Je met de bijbel terugtrekken in een stil hoekje is niet een van de betere manieren. Dan lees je immers wat er zwart op wit staat en niet de kleuren die erachter liggen. Studie (cursus, lectuur) of begeleide uitwisseling (bijbelgroep) zijn onvermijdelijk om de kleurenpracht te kunnen zien. Ze garanderen die evenwel niet. Uiteindelijk moet het je gegeven zijn. Ik stel vast dat ik als schilder van bijbel door het visualiseren en symboliseren meer inzicht krijg in de bijbel, bovenop al wat ik tot hiertoe erover geleerd en gelezen heb! Zo zal ieder zijn/haar toegang tot de schoonheid en waarheid van de bijbel moeten vinden.

De meesten onder ons lezen de bijbel in een vertaling, met name in de taal die ons het meest eigen is. Een vertaling van oude, oosterse teksten is altijd gebrekkig, veel gaat verloren. Van die beperking moeten we ons bewust zijn. Je kan natuurlijk ook oud-Grieks en Hebreeuws gaan studeren, maar ik vind de uitdaging aan de andere kant van dit probleem boeiender. Het is de kwestie van de zgn. hertaling. Hoe kunnen wij de boodschap (én de spiritualiteit én de poëzie) van bepaalde bijbelteksten overbrengen aan onze tijdgenoten? Hoe kunnen wij hen leiden naar en doen drinken uit die bijbelse bronnen die zo heerlijk zijn? Hoe kunnen wij die vertelcultuur, die aan de basis ligt van het ontstaan van de bijbel, nieuw leven inblazen? Ik ben ervan overtuigd dat het verhaal de wereld kan redden, maar niet als het fictie blijft. De vraag is of dit in het internettijdperk wel mogelijk is ...

Ik heb geen 'volgers' via facebook of Instagram of wat dan ook. Ik denk niet dat ik zo 'n volgers wil! Ik heb, buiten de normale manieren om met mensen te communiceren, enkel deze website. Ik hoop dat ik langs deze weg toch iets kan bijdragen, vooral voor mensen die zoekende zijn, met of zonder godsdienstige verzuchtingen ... Met dit artikel wilde ik vooral ademruimte creëren rond de bijbel. Er is immers nog altijd misbruik en er bestaan veel misverstanden. Vrijheid van meningsuiting is een goede zaak, maar er bestaan toch zovele dwaze en domme meningen! Geef mij dan maar de bijbel, da's pas wijs!

*(Deurne 2018)*